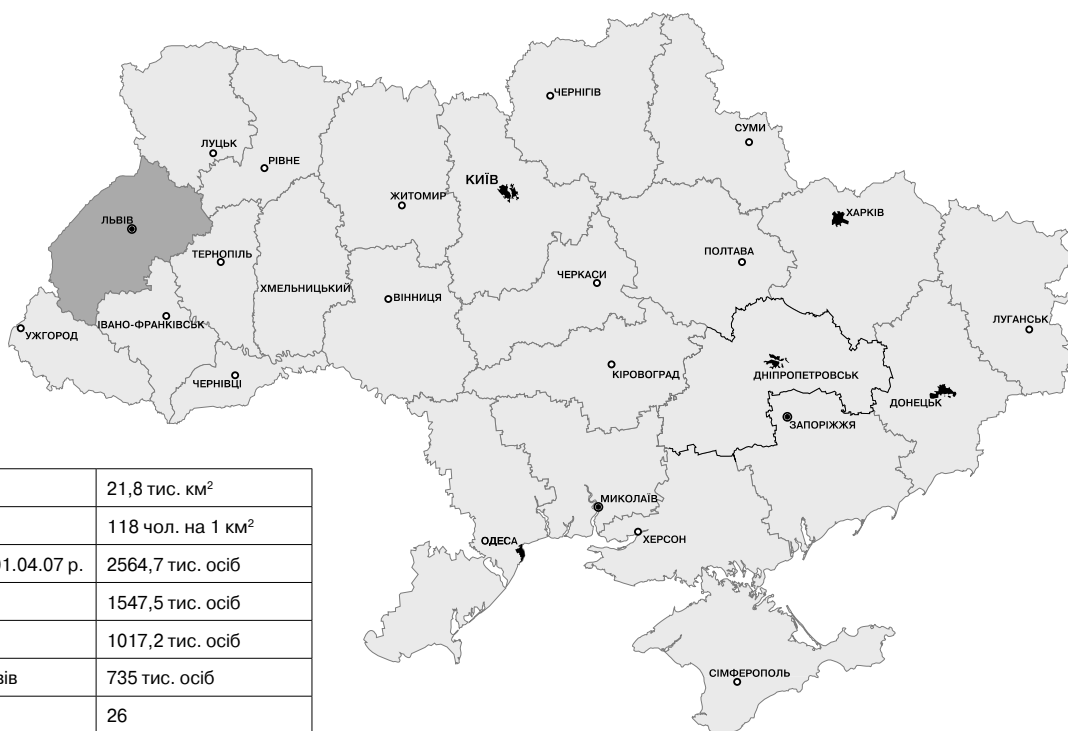

ЛЬВІВСЬКА ОБЛАСТЬ:

Неберикут Олександр,
керівник групи експертів
Дітчук Ксеня,
Думан Василина,
Сало Ольга,
Стрелюк Ольга,
Швець Ірина,
Яремко Андрій

Львівське представництво Громадянської мережі ОПОРА

Територія	21,8 тис. км ²
Щільність населення	118 чол. на 1 км ²
Чисельність населення на 01.04.07 р.	2564,7 тис. осіб
міське	1547,5 тис. осіб
сільське	1017,2 тис. осіб
в т.ч. обласний центр м. Львів	735 тис. осіб
Кількість районів	26
кількість сільських районів	20
кількість районів у містах	6
Кількість міст	44
в т.ч. обласного підпорядкування	9
Кількість селищ міського типу	34
Кількість сільських населених пунктів	1850
Кількість адміністративно-територіальних одиниць	1928

ВЛАДА І ПОЛІТИКА

ПОЛІТИЧНЕ ПРЕДСТАВНИЦТВО У ВЛАДІ

Львівська обласна рада (ЛОР)

Політична структура обласної ради, що сформувалася після виборів 2006 р., відображає традиційні електоральні уподобання місцевих жителів та передвиборні очікування ключових політичних сил регіону — блоку «Наша Україна» та Блоку Юлії Тимошенко. Гостра політична конкуренція між ними, що чітко проглядалася протягом усієї передвиборчої кампанії, загалом завершилася взаємовигідною «нічиєю». Порівняно з попередніми владними позиціями цих двох сил цей паритет свідчить про зростання політичного потенціалу БЮТ в умовах активної протидії з боку «Нашої України». Характеризуючи розподіл мандатів у Львівській обласній раді між Виборчим блоком «Наша Україна» (ВБ «Наша Україна») і БЮТ, можна стверджувати, що перші набрали стільки голосів, скільки змогли, а другі — стільки, скільки їм залишили. Всеукраїнське об'єднання «Свобода» і Український народний блок Костенка і Плюща, отримавши в облradі по 10 мандатів, вкотре продемонстрували, що посідають свою окрему нішу в політичному житті Львівщини і завжди можуть розраховувати на послідовну прихильність власного електорату. На хвилі Помаранчевої революції суперечливо-успішно виявилася перша спроба Громадянської партії «Пора» підкорити обласну раду — 9 мандатів та розуміння, що початкові очікування «Пори» були явно вищими, ніж можливості їх реалізувати. Показово, що партія «Реформи і Порядок» — союзник «Пори» на виборах у Верховну Раду — не отримала в облradі жодного мандату.

Голова ради — Сенік Мирослав Петрович (ВБ «Наша Україна»).

Заступники: Левко Захарчишин (Пора), Микола Горинь (ВБ «Наша Україна»), Іван Денькович (БЮТ).

Ради	Кількість мандатів	ВБ «Наша Україна»	БЮТ	«Пора»	ВО «Свобода»	УНБ Костенка і Плюща	ПРП	ПППУ
Обласна рада	120	44	41	9	10	10	–	6
Міська рада	90	32	25	11	9	8	5	–

Таблиця 1.
Вибори до обласної та міської рад (кількість мандатів у партій).

Усталений формат партійних взаємовідносин в обласній раді визначився вже на початку її діяльності — у процесі голосування за кандидатуру голови Львівської обласної ради. Тут, з одного боку, спостерігалось порозуміння між міжфракційним об'єднанням «Наша Україна», фракціями ГП «Пора», Партією промисловців та підприємців України та Української Народною Партією (кандидатура Мирослава Сеніка), по інший бік — БЮТ (кандидатура Михайла Сендака), і окремо — ВО «Свобода» (кандидатура Олега Тягнибока). Пообіцявши лояльним фракціям місця в керівництві Львівської обласної ради та посади голів постійних комісій облradи, команда Олійника — Сеніка у такий спосіб сформувала обласну коаліційну більшість (ВБ «Наша Україна», Пора, ПППУ, УНП, ситуативно БЮТ), яка й давала необхідний результат під час знакових голосувань у раді протягом 2006 р. (щодо висловлення недовіри Петру Олійнику, затвердження програми соціально-економічного розвитку, оцінки звільнення чотирьох голів РДА, прийняття «Стратегії розвитку Львівщини до 2015 р.»).

Сенік Мирослав Петрович народився 2 листопада 1957 р. в селі Кам'янки Тернопільської області. У 1975 р. вступив на механіко-машинобудівний факультет Львівської політехніки. 1990–1992 рр. — голова Червоноградської міськради та виконавчого комітету. У червні 1992 р. очолив регіональне відділення Фонду держмайна у Львівській області. З 1995 по 2000 рр. — голова Личаківської райадміністрації Львова. 2000–2001 рр. — директор департаменту житлового господарства міськради. 2001–2004 р. — директор підприємства з ремонту та експлуатації ліфтів «Ліфт-ЕКО». З лютого 2005 р. — перший заступник голови Львівської ОДА. 28 квітня 2006 р. обраний головою Львівської облradи. Політична орієнтація Мирослава Сеніка досить мінлива (УРП, КУН, НСНУ), проте його партійний вибір завжди сприяв політичному зростанню.

Відтак перші кроки Мирослава Сеніка здійснювалися відповідно з домовленостями щодо голосування за його кандидатуру на посаду голови облradи. Внаслідок цього навіть виник невеликий скандал з обранням одразу трьох заступників голови ради, що суперечило Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні». Станом на сьогодні така структура президії облradи (голова — НСНУ, заступники — БЮТ, Пора, ВБ «Наша Україна») є офіційно узаконеною. Окрім заступників, депутати також збільшили кількість постійних комісій облradи — з 14 до 18: «БЮТ» і ВБ «Наша Україна» отримали по 6 комісій, УНП і ГП «Пора» — по 2, а ПППУ — 1.

Львівська обласна державна адміністрація (ЛОДА)

ЛОДА (насамперед в особі Петра Олійника) була і залишається центром впливу НСНУ на політичне життя в області. У цьому контексті можна констатувати парадоксальну ситуацію: доки ЛОДА буде залишатися під

контролем «Нашої України», доти НСНУ зберігатиме за собою статус політичної сили № 1 в області. І навпаки, доки «Наша Україна» матиме найвищий рейтинг суспільної підтримки на Львівщині, доти НСНУ посідає домінуючі позиції в цій структурі. Загалом складається враження, що результати місцевих виборів на Львівщині задовольняють усіх суб'єктів політичного процесу, а тому зберігати статус-кво є взаємовигідним інтересом.

Голова ЛОДА — Олійник Петро Михайлович (ВБ «Наша Україна»).

Перший заступник — П'ятак Валерій Альбертович.

Заступник — Федак Тарас Васильович (ВБ «Наша Україна»).

Заступник голови з питань соціальної політики — Пітко Ярослав Михайлович (ВБ «Наша Україна»).

Заступник голови з питань внутрішньої політики — Батенко Тарас Іванович (ВБ «Наша Україна»).

Заступник голови з питань агропромислового комплексу — Стефанишин Іван Миколайович (Народний блок Литвина).

Заступник голови з питань координації роботи з правоохоронними органами — Котик Зінон Дмитрович.

Петро Олійник. Народився 10 липня 1957 р. Отримав освіту гірничого інженера-економіста у Дніпропетровському гірничому інституті. До цього призначення працював народним депутатом України. Був обраний в округі № 125 — Сокальський район та місто Червоноград на парламентських виборах 2002 р. Під час президентської виборчої кампанії очолював обласний виборчий штаб Віктора Ющенка.

Валерій П'ятак. Січень 1992 — січень 2000 рр. — заступник генерального директора Львівського інституту менеджменту, директор ДП «Центр підтримки бізнесу — НьюБізнес»; січень 2000 — квітень 2002 рр. — заступник міського голови м. Львова з питань економічного розвитку; травень 2002 — лютий 2005 рр. — начальник головного управління економіки Львівської облдержадміністрації; лютий 2005 — березень 2005 рр. — в. о. заступника голови Львівської облдержадміністрації.

Ярослав Пітко. Травень 1993 — квітень 1998 рр. — заступник начальника управління народної освіти Львівської облдержадміністрації; травень 1998 — липень 2002 рр. — заступник голови Львівської обласної ради; липень 2002 — лютий 2005 рр. — завідувач відділу політико-гуманітарної роботи, начальник управління політико-правової роботи Львівської обласної ради; лютий 2005 — березень 2005 рр. — в. о. заступника голови Львівської облдержадміністрації.

Тарас Батенко. Листопад 1996 — лютий 1997 рр. — референт-спеціаліст I категорії інформаційно-аналітичного відділу облдержадміністрації; лютий 1997 — травень 1997 рр. — радник з питань аналітично-інформаційної роботи Львівської обласної ради народних депутатів; листопад 1999 — вересень 2002 рр. — асистент кафедри політології філософського факультету ЛНУ ім. І. Франка; вересень

2002 — червень 2003 рр. — завідувач прес-служби відділу забезпечення роботи голови облдержадміністрації; червень 2003 — лютий 2005 рр. — заступник директора Інституту розвитку міста, м. Львів; лютий 2005 — березень 2005 рр. — в. о. заступника голови облдержадміністрації.

Зінон Котик. 1991–1994 рр. — прокурор Львівської області. Останні дев'ять років — старший викладач кафедри кримінального права і процесу юридичного факультету Львівського національного університету імені І. Франка.

Львівська міська рада (ЛМР)

Результати виборів до Львівської міської ради відображають загальний рівень впливовості та популярності політичних партій у регіоні. Всі вони є пропрезидентськими (більшою чи меншою мірою) і репрезентують національно-демократичні сили, що виключає можливість конструктивної ідеологічної конкуренції. Зрештою, не ідеології і програми є предметом масових електоральних симпатій, а імідж та обличчя партій, що у всіх, як відомо, різні. Відтак у ЛМР нараховується 6 політичних сил, які отримали можливість втілити свої партійні ідеї в життя. Вічні союзники і конкуренти, ВБ «Наша Україна» і БЮТ, маючи 32 і 25 мандатів відповідно, залишили далеко позаду «Пору» (11 мандатів), «Свободу» (9), УНП (8) і ПРП (5). Ідучи на місцеві вибори окремо, ГП «Пора» і ПРП у сумі показали б непоганий результат — 16 мандатів. Хоча самостійний успіх «Пори», як новачка в партійній політиці, безсумнівно, є впевненішим.

Згідно з офіційними результатами виборів до Львівської міської ради за блок «Наша Україна» проголосували 101 319 виборців (24,507 %), за БЮТ — 79 178 (19,151 %), за ГП «Пора» — 33 325 (8,060 %), за ВО «Свобода» — 27 636 (6,684 %), за «Український народний блок Костенка і Плюща» — 24 622 (5,955 %) і за ПРП — 16 432 (3,974 %). Не підтримали жодну політичну силу 3,987 % виборців. Виборча квота становить 3 139 голосів за депутатське місце. Свої мандати зберегли 27 міських депутатів, що становить 1/3 кількісного складу ЛМР. У складі блоку «Наша Україна» — 16, БЮТ — 5, УНБ Костенка і Плюща — 4, ПРП — 2.

Міський голова — Садовий Андрій Іванович.
Перший заступник міського голови — Одуха Микола Сергійович (ПППУ).
Заступник міського голови з гуманітарних питань — Косів Василь Михайлович.
Секретар міської ради — Квурт Володимир Леонідович (ГП «Пора»).

Керуючий справами виконкому — Литвинюк Марта Василівна.

Андрій Садовий. 1997–2005 рр. — голова Ради, голова Правління ВАТ «Південьзахіделектромережбуд». З 2002 р. — голова Ради ЗАТ «Телерадіокомпанія «Люкс». Засновник і голова правління громадської організації «Інститут розвитку міста», Голова наглядової Ради культурно-мистецького Фонду ім. Митрополита Андрея Шептицького УГКЦ (2000–2002 рр.), член українсько-польської Капітули поєднання. У 2003 р. обраний заступником Голови Ради Інсти-

туту «Мости на Схід» (Польща). Протягом 1998–2002 рр. був депутатом та головою комісії економічної політики Львівської міської ради. У 2004 р. ініціював створення громадського об'єднання «Самопоміч».

Обрання міським головою Львова Андрія Садового продемонструвало вміння останнього конвертувати успіх визнаного громадського лідера у статус обраного мера міста, вдало абстрагуючись при цьому від партійної політики. Будучи членом «Нашої України», самовисуванець Андрій Садовий намагався мінімально позиціонувати себе в партійній площині протягом усього періоду передвиборчої кампанії і особливо після неї. Складається враження, що міський голова Садовий знайшов для себе найвигіднішу у всіх відношеннях політичну нішу — пропомаранчевий (у форматі 2006 р.) і позапартійний.

Микола Одуха очолював підприємство «Львів-водоканал», нині є членом Партії підприємців і промисловців. Під час передвиборчої кампанії Садового був залучений до роботи в штабі.

Василь Косів народився в 1973 р. у Львові. Закінчив Львівське училище прикладного декоративного мистецтва ім. Труша та Львівську Академію мистецтв. Працював художником-дизайнером видавництва «Мальті-М». Завідувач кафедри графічного дизайну Львівської національної академії мистецтв. Син екснардепа Михайла Косіва.

Марта Литвинюк: 1986–1990 рр. — Інститут прикладних проблем механіки і математики АН УРСР; технік, інженер; 1990–1993 рр. — Львівський медичний інститут, інженер-програміст; 1993–1994 рр. — Львівська торгово-виробнича державна фірма «Золотий колос», інженер-програміст; 1994–1999 рр. — рекламно-видавнича фірма «Олір», інженер-програміст; 1999–2003 рр. — Громадський благодійний фонд «Фонд розвитку Львівщини», провідний спеціаліст з комп'ютерних мереж; 2003–2004 рр. — ВАТ «Південьзахіделектромережбуд», референт голови правління; 2004–2006 рр. — підприємство «Інститут розвитку міста», керуючий справами, відповідальний секретар журналу «Місто. Поліс», член редколегії газети «Самопоміч».

Секретарем ЛМР обрали **Володимира Квурта** (ГП «Пора»), директора Львівської тютюнової фабрики та кума нового міського голови. У складі Львівської міської ради утворено 12 комісій, головами яких обрали:

Ігоря Микитина (член НРУ) — комісія депутатської діяльності та законності;
Андрія Стецьківа (НСНУ) — комісія фінансів та планування бюджету;
Тараса Когута (НСНУ) — комісія економічної політики;
Тараса Криворучка (НРУ) — комісія землекористування;
Віктора Москалюка (БЮТ) — комісія архітектури, містобудування та охорони історичного середовища;
Тараса Коця (БЮТ) — комісія комунального майна та власності;
Віру Ляковську (УНП) — комісія екології та природокористування;

Василя Поповича (НСНУ) — комісія інженерного господарства, транспорту і зв'язку;
Степана Павлюка (ВО «Свобода») — комісія житлової політики;
Володимира Оверка (БЮТ) — комісія медицини, освіти, науки і соціального захисту;
Маркіяна Іващишина (ГП «Пора») — комісія культури, дозвілля, туризму та промоції;
Юрія Кардашевського (БЮТ) — комісія молодіжної політики, спорту та оздоровлення.

Отже, партійна репрезентативність комісій виглядає таким чином: НСНУ — 5, БЮТ — 4, УНП — 1, ВО «Свобода» — 1, ГП «Пора» — 1, ПРП — жодної.

Виконавчий комітет Львівської міської ради (13 осіб): Садовий Андрій Іванович, Квурт Володимир Леонідович, Литвинюк Марта Василівна (керуючий справами виконкому ЛМР), Одуха Микола Сергійович, Башук Віктор Петрович, Косів Василь Михайлович, Білоус Василь Петрович, Попов Олег Миколайович, Коропецький Михайло Мафтейович (директор ТзОВ СП «Сігма»), Ломакович Віталій Афанасійович (голова правління «БМ Банку»), Павлів Андрій Петрович, Костик Володимир Степанович (генеральний директор ТзОВ «Торговий центр «Привокзальний»).

Порівнюючи електоральні симпатії мешканців Львова в процесі голосування за партії, що пройшли до Львівської міської ради та балотувалися до Верховної Ради України, можемо спостерігати цікаву особливість: на всеукраїнському рівні виборці охоче голосували за пропрезидентські партії, що згідно з прогнозами гарантовано потрапляли до ВР («Наша Україна» і БЮТ). Натомість ідеологічно близькі їм, але дрібніші чи нові партії (ВО «Свобода», ГП «Пора», ПРП, УНП), отримали меншу суспільну підтримку, що мало безпосередній вплив на їхні остаточні результати. Проте на місцевому рівні львівський електорат виявив неабияку прихильність до менш потужних у всеукраїнському масштабі партій. Наприклад, за ВО «Свобода» у ЛМР львів'яни віддали вдвічі більше голосів, ніж за цю саму партію у ВР. Як свідчать результати, вдалою виявилася стратегія ГП «Пора», яка балотувалася до ЛМР самостійно (без ПРП), отримавши на свою підтримку вдвічі більше голосів, ніж ПРП.

Райони Львівської області

Як і прогнозували, НСНУ та БЮТ лідирують практично в усіх списках до районних рад Львівської області. У Бродівському, Городоцькому, Яворівському, Буському, Миколаївському, Жидачівському, Стрийському та Дрогобицькому районах найбільшу кількість голосів набрала «Наша Україна», а в Сколівському, Турківському та Самбірському — БЮТ. Найбільше депутатів від «Нашої України» є в Жидачівській районній раді (50 %).

Крім двох визнаних лідерів, високий рівень прохідності показали ГП «Пора», Український народний блок Костенка і Плюща, ВО «Свобода», ПРП. У всіх міських радах міст обласного підпорядкування своїх депутатів мають політична партія «Народний Союз «Наша Україна»», Блок Юлії Тимошенко, Громадянська партія «Пора».

Львівська область

№	Назва партії/блоку	112 ТВО		113 ТВО		ЛМР	
		голоси	%	голоси	%	голоси	%
1.	Блок «Наша Україна»	61 433	34,04	85 428	34,66	101319	24,51
2.	Блок Юлії Тимошенко	50 018	27,72	68 267	27,69	79178	19,15
3.	«Громадянський блок Пора-ПРП» (Громадянська партія «Пора» – у ЛМР)	13 148	7,28	18 358	7,44	33325	8,06
4.	Всеукраїнське об'єднання «Свобода»	5 601	3,10	8 382	3,40	27636	6,68
5.	«Український народний блок Костенка і Плюща»	7501	4,15	9 453	3,83	24 622	5,95
6.	«Громадянський блок Пора-ПРП» (Партія «Реформи і порядок» – у ЛМР)	13 148	7,28	18 358	7,44	16432	3,97

Таблиця 2.
Голосування мешканців міста за партії, які пройшли до Верховної Ради України та Львівської міської ради (ЛМР).

Нетрадиційно на загальному тлі проголосували виборці Мостиського району. Найбільшу кількість голосів мешканці Мостищини віддали Партії промисловців і підприємців України (ПППУ), посунувши «Нашу Україну» та БЮТ відповідно на друге та третє місце.

Неочікуваним у Яворові стало проходження до районної ради Народного блоку Литвина та партії «Відродження». Чи не найбільше голосів виборців, за попередніми даними, блок Литвина здобув у Турці — 1 038 голосів. До Турківської районної ради ця політична сила йде на третьому місці після БЮТ і «Нашої України».

Борислав — єдине місто в області, де депутатами міської ради стали представники Республіканської Християнської партії.

У Стрийській і Винниківській міській раді по два мандати отримали представники Партії регіонів.

Зважаючи на те, що жорсткого ідеологічного протистояння між пропомаранчевими силами (зразка 2004 р.) не було, передвиборча конкуренція і подальший процес партійних взаємовідносин базувалися на ситуативних протиріччях чи порозуміннях, що диктувалися умовами конфлікту персональних чи групових бізнес-інтересів.

РЕАЛЬНИЙ БАЛАНС ВЛАД

Незважаючи на одноосібне домінування в області помаранчевої (у форматі 2004 р.) команди, спостерігається перманентне протистояння між різними рівнями влади. Основними причинами цього протистояння є не ідеологічні розбіжності, а знову ж таки конфлікт групових чи персональних бізнес-інтересів і боротьба за політичний вплив.

Ситуативна напруженість взаємовідносин між обласною державною адміністрацією та обласною радою бере свій початок ще від моменту формування губернаторської команди, одразу ж після перемоги Віктора Ющенка на президентських виборах. Знехту-

вавши попередні домовленостями з «помаранчевими» союзниками, новий губернатор (Петро Олійник) почав формувати команду виключно під себе. Власне, тоді розгорівся з новою силою конфлікт між Петром Олійником та тодішнім головою облради Михайлом Сендаком. Водночас зароджується нове протистояння — Олійник (або ж НСНУ) проти БЮТ. Відтак, Петро Олійник став одним із перших губернаторів у «помаранчевій» Україні, який був звинувачений політичними опонентами, причому «помаранчевими», у використанні адмінресурсу. Аналогічні звинувачення у бік губернатора лунали і впродовж виборчої кампанії 2006 р. Проте після виборів Петро Олійник вкотре підтвердив свій статус регіонального лідера, сформувавши де-факто в облradі лояльну більшість на чолі з Мирославом Сенником. Петрові Олійнику до останнього часу вдавалося послаблювати опозицію, яку він часто-густо сам для себе і визначав. За винятком малочисельної, проте послідовно опозиційної «Свободи».

Що стосується взаємовідносин на рівні «мер — рада», то тут все виглядало набагато спокійніше. Реальної опозиції до А. Садового у Львівській міській раді на сьогодні так і не існує. Перманентні конфлікти виникають з БЮТ, проте у «проштовхуванні» важливих для міста питань позиція депутатів є одностайною, і цей позитив можна зарахувати на користь міського голови, з його вмінням мобілізувати політичні сили на досягнення позитивного для себе результату.

У листопаді 2006 р. несподівана публічна активність Громадянської партії «Пора» з цілеспрямованою критикою на адресу А. Садового змусила багатьох експертів говорити про початок формування депутатської опозиції до міського голови. Проте в контексті довготривалої та взаємовигідної співпраці Садового і «Пори» таку різку зміну поведінки з боку останньої було влучно охарактеризовано як поява опозиції «за домовленістю». Міському голові було б зручніше мати «кишенькову» опозицію, що посяде вільну нішу, замість очікування, коли БЮТ, претендуючи на цю нішу, перетвориться на реальну опозицію. Проте на тому все й закінчилося — і роз-

мови, і справи. А міський голова і депутати й надалі продовжують грати в одні ворота. Хоча можна очікувати, що тема опозиції за домовленістю ще буде мати продовження.

ВЗАЄМОВІДНОСИНИ «ЦЕНТР — РЕГІОН»

У взаємовідносинах з Києвом місцеві політичні еліти прагнуть одного — щоб їм не заважали. Взаємовідносини відбуваються на рівні лобювання інтересів Львова у центрі (як правило, неопублічно). Про цілеспрямоване прагнення сформувані у Києві львівське середовище загальнодержавного впливу ведуться лише розмови. Тому в Києві немає «львівських» на кшталт «донецьких» чи «дніпропетровських», проте є впливові представники Львівщини, які у разі потреби лобюють ті чи інші інтереси львівського політикуму.

Так, у списках політичних партій до Верховної Ради України львів'яни були представлені так:

Партія регіонів: Тарас Чорновіл (№ 4), Ганна Герман (№ 106) — у минулому журналістка, а згодом речник В. Януковича.

Опозиційний блок «Не Так!»: Ігор Шурма (№ 22), Ігор Гайдучок (№ 85), відомий як генеральний директор ТЗОВ «Львівський медичний інститут», Андрій Карпінський (№ 248) — безробітний.

Блок Наталії Вітренко: Тарас Козак (№ 15), Олег Сало (№ 24).

Комуністична партія України: Олександр Голуб (№ 7), Олександр Калинюк (№ 57), Юрій Ткаченко (№ 102) — інженер, Вадим Зберігаєв (№ 134) — робітник.

Виборчий блок «Наша Україна»: Руслана Лижичко (№ 5), Юрій Ключковський (№ 16), Василь Куйбіда (№ 17) — экс-мер Львова, Оксана Білозір (№ 19), Володимир В'язівський (№ 48), Олександр Горошкевич (№ 58) — генеральний директор Державного акціонерного товариства «Чорноморнафтогаз», Ярослав Кендзьор (№ 59), Антон Ружицький (№ 63), Степан Давимука (№ 88), Іван Гаврилюк (№ 93), Юрій Криворучко (№ 117) — народний депутат, Микола Пшевлоцький (№ 150) — начальник Львівського обласного головного управління земельних ресурсів, Зеновій Гузар (№ 180), Ярослав Пітко (№ 330) — заступник голови Львівської обласної державної адміністрації, Андрій Парубій (№ 353) — заступник голови Львівської обласної державної адміністрації, Валерій Калинюк (№ 404) — директор ТЗОВ «Тор-Плюс».

Блок «Пора-ПРП»: Тарас Стецьків (№ 4), Олег Бас (№ 79) — помічник-консультант народного депутата України, Сергій Смірнов (№ 131) — заступник головного редактора «Львівської газети», Володимир Кітур (№ 170) — директора ТЗОВ «Сінко», Олег Сорочкін (№ 180) — викладач Львівського державного інституту новітніх технологій та управління ім. В'ячеслава Чорновола.

Блок Юлії Тимошенко: Андрій Шкіль (№ 13), Степан Курпіль (№ 36), Петро Малех (№ 161) — голова правління Закритого акціонерного товариства «Фірма «Львів-Петроль»», Василь Семен (№ 187) — приватний підприємець, Галина Паніот (№ 366) —

аспірант факультету міжнародних відносин ЛНУ ім. Івана Франка, Людмила Козак (№ 416) — львівська пенсіонерка.

Народний блок Литвина: Володимир Снітинський (№ 80) — ректор Львівського державного аграрного університету.

Соціалістична партія України: Микола Криворучко (№ 176) — заступник начальника Львівської митниці, Володимир Скіра (№ 227) — доцент Національного університету «Львівська політехніка», Ігор Гришук (№ 312) — директор ТЗОВ «РІО-МІСТ», Сергій Козолуп (№ 373) — фінансовий консультант приватного підприємства «Західспецсервіс».

Український народний блок Костенка та Плюща: Олекса Гудима (№ 13), Степан Хмара (№ 15), Дмитро Павличко (№ 25) Богдан Соколовський (№ 27), Юрій Кужелюк (№ 38), Михайло Батіг (№ 45), Геннадій Стасюк (№ 80), Лариса Федорів (№ 94), Віра Ляковська (№ 117), Валерій Джунь (№ 143) — доцент кафедри філософії Львівського національного університету ім. Івана Франка, Володимир Кадушкевич (№ 152) — голова правління Товариства з обмеженою відповідальністю «Інвестиційна компанія «Комфорт-Інвест»», Ярослав Тимчак (№ 167) — доцент кафедри олімпійського і професійного спорту Львівського державного інституту фізичної культури, Ігор Гавришкевич (№ 196) — директор ЛКП «Музей-заповідник «Личаківський цвинтар»», Григорій Дробенко (№ 199) — директор Центру регіонального розвитку Львова, Володимир Гіряняк (№ 202), генеральний директор ТЗОВ «Юридично-інвестиційна компанія «Правосвіт»», Олег Яськів (№ 206), Іван Парійчук (№ 209) — заступник начальника управління соціальної та гуманітарної роботи Львівської обласної ради, Володимир Саврук (№ 217) — директор ТЗОВ «Рейдер», Звенислава Мамчур (№ 219) — проректор з науково-педагогічної та виховної роботи ЛНУ ім. Івана Франка, Андрій Кондрат (№ 220) — директор приватного підприємства «Компанія «Терра-Захід»», Ігор Шукель (№ 44) — доцент Національного Лісотехнічного університету.

«ЕКО+25 %»: Мирон Янків (№ 3) — экс-губернатор Львівщини, Петро Димінський (№ 9) — почесний президент ФК «Карпати», Юрій Шведа (№ 25), Ігор Ковальчук (№ 31) — головний лікар Львівського державного онкологічного лікувально-діагностичного центру, Андрій Юраш (№ 33) доцент ЛНУ ім. Івана Франка, Олег Штангрет (№ 46) — помічник начальника ГУ МНС України у Львівській області, Антоніна Ященко (№ 50) — професор Львівського національного медичного університету ім. Данила Галицького, Оксана Колодрубець (№ 60) — власний кореспондент Радіо «Ера», Андрій Нагірний (№ 72), Микола Флерчук (№ 84), Ігор Матвійчук — № 88.

З переліку цих прізвищ можна виокремити тих, хто більше за інших може впливати на львівську політику чи бути об'єктом її впливу:

Тарас Чорновіл (депутат ВР, Партія регіонів). З одного боку, його публічна діяльність може бути детонатором суспільного обурення та мобілізації львів'ян, з іншого — він є одним із найвпливовіших львів'ян в Україні і потенційно одним із найефективніших лобістів інтересів Львова. Проте зараз він не виконує очікуваних від нього функцій.

Василь Куйбіда (депутат ВР, блок «Наша Україна»). Довголітній досвід керування Львовом та представлення інтересів міста у всеукраїнському масштабі дало можливість Куйбіді налагодити тісні взаємозв'язки з багатьма впливовими особами в Україні, насамперед у Києві. Він є надзвичайно цінною особою для Львова в контексті лобювання його інтересів.

Тарас Стецьків. Депутат Верховної Ради чотирьох скликань, політик Стецьків вже має багатолітній досвід лобювання інтересів Львова на найвищому державному рівні (у межах свого впливу). Незважаючи на провал блоку «Пора-ПРП» на виборах до ВР, він залишається популярною фігурою в місті і одним з ключових представників помаранчевої (зразка 2004 р.) еліти в Україні.

Андрій Шкіль (депутат ВР, БЮТ). Без сумніву, політик всеукраїнського масштабу, один із публічних лідерів БЮТ. Приналежність до опозиційної політичної сили, яка динамічно розвивається, свідчить про те, що він ще довго буде залишатися впливовою особою в Києві, а тому буде затребуваним у львівському політикумі.

Олексій Радзівський у жовтні — листопаді 2006 р. здійснив поїздки містами обласного підпорядкування у Львівській області, у режимі консультацій спілкувався з міськими головами, обіцяючи підтримку при розв'язанні місцевих проблем. Має можливість лобювати конкретні інтереси регіону.

Володимир В'язівський (НСНУ), часто присутній на сесіях обласної ради, підтримує системну комунікацію з політикомом регіону. У рамках проведення звітно-виборчих конференцій партії відвідав районні центри Львівської області.

В області працюють приймальні НСНУ та БЮТ.

Потужність локального впливу львівського політикуму дуже часто визначається (взаємо-)залежністю від груп чи осіб, сильних фінансово, політично або організаційно на вищому територіальному рівні (як правило, київському). Тому Львів у всеукраїнському масштабі, як правило, є об'єктом політичного впливу, і відповідно, найбільша спокуса для місцевих політичних лідерів — управляти Львовом, який стане повноцінним суб'єктом політичного впливу, що автоматично гарантує для місцевої еліти загальнодержавний політичний і/або бізнесовий авторитет та відповідні дивіденди. Після помаранчевої революції політична залежність регіону від Києва значно зросла — починаючи від кадрової політики і закінчуючи прийняттям важливих (у загальнодержавній кон'юктурі) рішень. Загалом варто зазначити, що аж надто багато для львівських «нашоукраїнців» (як основної провладної сили) важить розвиток подій у Києві. Буде самостійним політичне позиціонування рухівців чи ні — вирішують у столиці. Буде Олійник губернатором чи не буде — залежить від волі Президента. Розколеться НСНУ на «опозиціонерів» і «коаліціантів» чи змінить свій формат — знову ж, означатиме і для місцевих нашоукраїнців дуже багато. Тому стабільність НУ (і колишньої помаранчевої команди у цілому) у Львові — дуже невисока. Один сигнал «згори» — і ситуація може змінитися кардинально. Але це стосується насамперед вершини політичного айсберга Львівщини.

В умовах політичної нестабільності в Києві найбільш стабільною у Львові видається позиція А. Садового, який, сформувавши собі імідж політично незаангажованої персони, мав можливість продемонструвати свою принциповість та стійкість щодо вирішення «тарифної проблеми» у протистоянні з «важкою політичною артилерією» (Ю. Тимошенко).

Через місяць після виборів Львівські ЗМІ почали говорити про те, що у Верховній Раді найближчим часом можуть створити групу «Львів», яка б представляла інтереси львівського регіону, що практикувалося у Верховній Раді IV скликання, проте ворожість між політичними партіями, опозиційність «Нашої України» та БЮТ до Партії регіонів, до яких входять представники львівського регіону, не дозволила втілити цей проект у життя, і тому львівський регіон офіційно не має своїх лобістів у Верховній Раді і дотепер. На даному етапі львівський регіон найбільше співпрацює з Секретаріатом Президента України.

ПОЛІТИЧНІ ЕЛІТИ

Функціонування політичних еліт в області можна означити як процес «бродіння». Це пов'язано з помаранчевим (у форматі 2004 р.) забарвленням та чітко вираженою пропрезидентською орієнтацією представників місцевої еліти, внаслідок чого політична конкуренція на ґрунті партійних ідеологій як така відсутня. Доцільніше говорити про загострення конфлікту бізнесових інтересів, який набуває свого логічного завершення в політичній площині. Відтак характерною ознакою формування політичної еліти в регіоні є динамічне зростання частки представників бізнесу у владі та політиці в цілому. Прикладом тут слугує Львівська міська рада, яка, за оцінками самих депутатів, на 70 % представлена бізнесменами. Це найвищий показник за роки незалежності. На сьогодні місцевій владі вдалося внести лише косметичні зміни в процес міжсекторної комунікації, що принципово не змінює усталених політично-владних традицій. Змінилися лише політичне обличчя верхівки місцевої влади.

Після виборів почалася масова боротьба за владу, що на деякому рівні спостерігається й зараз. Старі політичні фігури, переважно, перейшли в опозицію або відійшли від публічної політики. Це Любомир Буняк, колишній мер Львова, який ще навіть за мерства Андрія Садового судився з мерією за крісло голови міста, не визнаючи свою відставку. Також він судився з Львівською міською радою за те, що та не виплатила йому зарплати мера за кілька місяців його діяльності. Проте ці судові позови були нерезультативними і він втратив свій політичний вплив.

Загалом політичні еліти регіону концентруються навколо традиційних точок впливу: Львівська обласна державна адміністрація, Львівська обласна рада та Львівська міська рада. Всі ці структури репрезентовані так званою помаранчевою (зразка 2004 р) командою — головним чином блоком «Наша Україна», публічним уособленням якого є Петро Олійник (голова ЛОДА), Тарас Батенко (заступник голови ЛОДА), Мирослав Сенік (голова ЛОР), Олег

Мандюк (голова фракції НСНУ у облраді), Андрій Парубій (депутат ЛОР), Василь Трач (голова фракції НСНУ у міській раді), Зіновій Сірик (депутат ЛМР), Андрій Стецьків (депутат ЛМР).

На статус місцевої еліти претендують також представники інших політичних сил: Іван Денькович (БЮТ, заступник голови ЛОР), Степан Курпіль (БЮТ, депутат ЛОР), Михайло Сендак (БЮТ, депутат ЛОР), Юрій Гудима (голова фракції БЮТ у ЛМР), Олег Тягнибок (голова ВО «Свобода», депутат ЛОР), Ірина Фаріон (ВО «Свобода», депутат ЛОР), Василь Павлюк (голова фракції ВО «Свобода» у ЛМР), Олекса Гудима (УНП, депутат ЛОР), Юрій Кужелюк (голова фракції УНП у ЛМР), Богдан Козак (голова фракції УНП у ЛОР), Андрій Рожнятовський (ГП «Пора», депутат ЛОР), Маркіян Іващин (ГП «Пора», депутат ЛМР), Володимир Квурт (ГП «Пора», секретар ЛМР), Петро Адамик (голова фракції ГМ «Пора» у ЛМР), Роман Дудич (голова фракції ПППУ у ЛОР), Олег Бас (голова фракції ПРП у ЛМР), Олексій Радзівський (голова Партії регіонів на Львівщині), Євген Таліпов (голова Львівського обласного комітету СПУ).

Вже більше року триває поступовий процес формування «команди Садового». Сюди вже зараз можна віднести Миколу Одуху, Василя Косіва, Володимира Квурта, Марту Литвинюк, Олега Синютку (директор департаменту економічної політики), Олега Березюка (директор департаменту «Адміністрація міського голови»).

У Львівській міській раді V скликання з'явилася нова політична сила, яка, отримавши владний статус (як у Львові, так і в районах області), має можливість реалізовувати свої політичні та бізнесові амбіції в якості «нової» політичної еліти. Це Громадська партія «Пора». Головою ЛМО ГП «Пора» став Маркіян Іващин, а головою фракції у Львівській міській раді — Петро Адамик. Дружні взаємовідносини «Пори» з міським головою посилюють впливовість та вагу цієї партії в місті, хоча про перспективи її подальшого успішного існування доречно буде говорити лише у випадку позитивного вирішення численних персональних конфліктів, які існують як на рівні Києва, так і у львівській міській та обласній організаціях.

На обласному рівні, тобто у Львівській обласній раді та адміністрації, домінуючою залишається пропрезидентська помаранчева еліта на чолі з губернатором області Петром Олійником, який, попри перманентні скандали навколо його персони, і надалі залишається ключовим політичним гравцем на Львівщині.

При характеристиці еліт на Львівщині не можливо оминати прізвищ потужних місцевих олігархів, які здійснюють безпосередній вплив на суспільно-політичні та бізнесові відносини в регіоні:

Петро Димінський — одна з найвпливовіших осіб у Західній Україні, бізнесмен, почесний президент ФК «Карпати», народний депутат від Львівщини. На сьогодні — позафракційний. До того перебував у фракціях «Нашої України», Партії регіонів, «ЕКО+25 %». У 90-х рр. очолював ряд комерційних структур, був головою спостережної ради НПК «Галичина», але згодом свій пакет він та Ігор Єремеев продали «Привату».

Петро Писарчук — 1986–1989 рр. — заступник начальника, начальник цеху Львівського ізоляційного заводу. 1989–1990 рр. — на партійній роботі. 1990–1991 рр. — головний інженер, віце-президент АТ «Галичина». 1992–1993 рр. — президент ТОВ МП «Лаваз». У 1993 р. створив на абсолютно нових засадах товариство «АЙПІЄ-Л» і, поступово набираючи обертів, у 1996 р. розпочинає реалізацію нового проекту, котрий нині відомий львів'янам як Торгово-виробничий комплекс «Південний». З 2002 р. — народний депутат України IV і V скликань. Був членом фракції СДПУ (о), з 2004 р. — у фракції Партії регіонів. Писарчук був найбагатшим кандидатом на посаду міського голови у 2006 р. Офіційна сума його доходів становить 1 мільйон 456 тисяч 345 гривень і 82 копійки.

ПОЛІТИЧНИЙ ПЛЮРАЛІЗМ

Зважаючи на те, що Львівщина є помаранчевою (у форматі 2004 р.), за своїм домінуючим політичним забарвленням та партійними орієнтаціями, політичний плюралізм є стабільною формою співіснування партій та політиків на місцевому рівні. Конкуренція за бізнесові та політичні інтереси між представниками помаранчевих партій змушує їх виступати як самодостатні суб'єкти суспільних взаємовідносин, які шукають балансу інтересів в умовах множинності позицій, потреб та цілей. Плюралізм є взаємовигідною потребою для ключових політичних сил області.

НСНУ

Рейтинг у партії в області досить високий, незважаючи ні на що (так склалося історично), і це її рятує. Саме тому перед виборами в доволі аморфне утворення вдалося залучити чимало політиків з відомими іменами, впізнаваними обличчями та стабільними прибутками. Ще один чинник, який сприяє діяльності львівської «Нашої України» — те, що вона і в області, й місті при владі. І якщо з рейтингом рано чи пізно справи таки погіршаться, то з цим чинником, здається, усе гаразд. Симпатія Віктора Ющенка до Петра Олійника гарантує йому стабільну роботу в ОДА. Попри позірну перевагу НСНУ над усіма іншими, блок мусить зважати на свої дрібні частини. Бо якщо в обласній раді представники НСНУ можуть не зважати ні на кого і не боятися розколу у фракції (це результат вигідного розподілу списку під час виборів), то в міській раді є доволі багато рухівців, та ще й депутатів із великим досвідом і відомими у Львові прізвищами. Тому принаймні на позицію НРУ доводиться зважати. Як доводиться враховувати і наявність кількох груп у самій НСНУ. Загалом, зважаючи на те, наскільки строкатою є основна партія блоку і які серйозні суперечності виникали між частиною членів НСНУ та рухівцями перед виборами (особливо щодо виборів міського голови), доволі дивно, що блок досі не випродукував жодного масштабного публічного конфлікту місцевого рівня. Частково це можна пояснити згаданими вже чинниками влади і рейтингу. Але їх, мабуть, не вистачило б, якби ще й не

специфіка співіснування депутатів-«нашоукраїнців» у міськраді та облраді.

БЮТ

Міська організація БЮТ і її форпост — фракція у міськраді — не претендують на опозиційність, ситуативно домовляються з іншими групами, зокрема із «Нашою Україною», і не мають серйозних проблем із міським головою Андрієм Садовим. Натомість обласна організація БЮТ усе намагається створити опозиційну більшість в облраді, воює з «Нашою Україною» і постійно завдає прикросів губернатору Петру Олійнику. І це при тому, що і губернатор, і мер є членами НСНУ, якщо не друзями, то, принаймні, доволі близькими людьми. Така неузгодженість була закладена ще під час формування списків на місцевих виборах, а пізніше загострилася в період побудови відносин між членами фракцій. Фракцію БЮТ у міськраді не назвеш однорідною чи монолітною, але дисципліна тут чи не найжорсткіша серед усіх фракцій міської ради. Керівництво практично не має проблем із вільнодумством, а отож може вільно реалізовувати власні плани, зокрема й у стосунках із колегами-депутатами чи виконавчою владою міста. Щоби зрозуміти причину такої ситуації, достатньо поглянути на персональний склад фракції. Це або бізнесмени (переважно з громадського об'єднання «Крок»), або маловідомі менеджери чи освітяни. У фракції фактично немає відомих прізвищ, якщо говорити про політиків. Відомі прізвища належать бізнесменам, як-от, наприклад, представнику того ж «Кроку» Михайлові Мужилівському чи директору ринку «Шувар» Романові Федішину. Тож, по суті, у фракції просто немає кому створювати внутрішню опозицію, оскільки немає як політиків, здатних повести за собою у критичних ситуаціях, так і тих, кого вони могли би вести. Як і немає тих, хто би міг порівнятися з представниками «Кроку» ресурсами, що дали б змогу впливати на депутатів іншими методами. Фактично всіх конкурентів за контроль над міською організацією (а заодно й тих, хто міг би бути ненадійним) Мужилівський і компанія позбулися ще до виборів. Була відсунута (за активного сприяння голови ЛОО БЮТ Івана Денковича) колишня голова міської організації Емілія Подляшецька, а натомість прийшов сам Михайло Мужилівський. Від Тимошенко відсунули і значно серйознішого конкурента — Петра Димінського, з яким воювати, зважаючи на наявний ресурс, було б дуже важко. Не втрималися у БЮТ і занадто активні «перекинчики» з «Нашої України» Олег Канівець та Роман Гайдучок. Як наслідок, «Крок» став не лише фінансовим, але й управлінським центром ЛМО БЮТ. А Михайло Мужилівський ще й одним із її найвпізнаваніших облич.

ГП «Пора»

Конфлікт між депутатами від «Пори» почався одразу після виборів, однак публічно виявляється не так часто. Лише раз можна було звернути увагу на непорозуміння між двома частинами жовтої фракції в облраді — коли на заступника голови ради претендували одночасно Андрій Рожнятовський і Левко Захарчишин. З'ясувалося, що Захарчишина підтри-

мує п'ятеро однопартійців, а Рожнятовського — лише четверо. Схоже, та неузгодженість є лише елементом значно ширшого конфлікту, який поволі роз'їдає партію і не дає їй активно й ефективно працювати, — конфлікту між двома групами, одну з яких можна умовно назвати «групою Малярчука», а іншу — «групою Захарчишина». І, здається, розділили їх не якісь ідеологічні розбіжності (хоча вони також наявні), а банальна боротьба за владу й особисті образи. Якщо спробувати у загальних рисах описати ситуацію, то зі стратегічних проблем партії дві групи розділила лише одна суттєва проблема: ставлення до голови ЛОДА Петра Олійника, себто провладність чи опозиційність партії на обласному рівні. У будь-якому разі, суперечка про те, хто ж саме є «узурпатором», наразі завершилася появою ознак, характерних для партій, що перебувають на межі розвалу: в обласній раді «Пору» представляють дві групи, які ніяк не узгоджують між собою дій, а партійні збори представники однієї частини керівництва ЛОО намагаються проводити без участі прихильників іншої частини.

У міській організації «Пори» — зовсім інші проблеми. Якихось руйнівних конфліктів (суперечності з деякими представниками ЛОО партії міських керівників особливо останнім часом не непокоять) в ЛМО не спостерігається. Якось дивно не відбувся очікуваний конфлікт між «політиками» і «бізнесменами» у фракції «Пори» в міськраді. Щоправда, цьому також можна знайти пояснення: аж надто багато в ній «політиків», які є одночасно «бізнесменами». А от справжньою незручністю стала для міської «Пори» аж надто лояльна протягом певного часу позиція щодо міського голови. Загалом вона не дивна, адже «Пора» стала першою партією, яка офіційно підтримала Андрія Садового як кандидата в мери. До того ж, більшість депутатів — або куми, або старі знайомі міського голови. Однак заявити про себе в інформаційній ніші з заявами провладного характеру навряд чи було б для «Пори» виграшним. Не було суттєвих конфліктів і між фракціями в міськраді, які можна було б використати як інформаційні приводи.

ВО «Свобода»

Не маючи можливості кардинально вплинути на губернаторську долю, «свободівці» надумали створити «тіньову» облдержадміністрацію одразу після того, як Верховна Рада мала ухвалити закон про опозицію. Що таке тіньовий кабінет на рівні області сказати важко, адже на відміну від уряду чи Верховної Ради облдержадміністрація не продукує доленосних для країни рішень, а працює в умовах створеного для неї правового поля. Зрештою, для опозиції важливий будь-який привід, аби про неї не забували. Непримиренність антиолійників радше схована у передчутті наступних виборів. Кожна свіжа атракція — це PR, який ніколи не буває зайвим. Якщо БЮТ, маючи у Києві «популярного лідера», може бути спокійним за свої рейтинги, то «Свобода» зобов'язана підтримувати її будь-якою ціною. Тим більше, що ідеї різноманітних «правиць» вже давно витають на українському політичному небосхилі. Тому можна дати стовідсоткову гарантію, що аналогічно від діянь БЮТ і «Свободи» потерпали б і Янків, і Сендега, і Куйбіда, і будь-хто інший. З наближенням нових виборів все більше з'явля-

тиметься опозиціонерів до діючої в області влади. Але місце національно стурбованого опозиціонера № 1, з усіма перевагами, що звідси виникають, у свідомості електорату міцно закріпиться за «Свободою» (якщо не рахувати БЮТ як опозицію № 1 на загальнодержавному рівні).

УНП

Після відвідин Львова лідером партії Юрієм Костенком з'ясувалося, що партія насправді поділена як мінімум на два табори — на прихильників блокування з провладними силами на Львівщині, тобто «Нашою Україною», та прихильниками об'єднання з місцевою опозицією, тобто БЮТ та «Свободою». Протириччя в обласному осередку партії почалися тоді, коли в організації порушилася рівновага: «уєністи» не потрапили до Верховної Ради, програли вибори міського голови Львова, а до обласної та міської ради привели відповідно 10 та 9 осіб, що свідчить про неможливість провадити самостійну політику в органах місцевого самоврядування (одна особа в обласній раді згодом перейшла в БЮТ — відтак, кількість обранців у міській та обласній раді від УНП зрівнялася).

Черговим свідченням внутрішнього конфлікту в партії стало рішення Олексі Гудими зняти з себе повноваження керівника фракції в облраді (листопад 2006 р.) на знак протесту проти дій лідера партії Юрія Костенка щодо створення «правиці» без БЮТ та ВО «Свобода». Логічним фіналом цих подій став перехід Гудими до фракції БЮТ в обласній раді.

12 березня 2007 р. керівники регіональних партійних осередків та фракцій у місцевих і обласних радах блоку «Наша Україна» і БЮТ підписали угоду про спільну опозиційну діяльність. Аналогічні угоди мають бути підписані на рівні всіх районів і міст Львівської області. Зрозуміло, що для провладних на Львівщині партій тут ідеться про опозиційність у загальнодержавному форматі. Вже зараз можна говорити, що це був крок у контексті підготовки до позачергових виборів у ВР, про ймовірність яких тоді можна було говорити лише гіпотетично. Проте близькість до Президента дає можливість «нашоукраїнцям» робити кроки на випередження.

ОСНОВНІ ПРОБЛЕМИ, НА ЯКИХ АКЦЕНТУВАЛА УВАГУ ВЛАДА

Резонансними темами, що стали предметом особливої уваги обласної влади, стали питання залучення іноземних інвестицій у регіон, завершальний етап розроблення Стратегії розвитку Львівщини до 2015 р., розвиток житлово-комунального господарства. Проте ці теми мали тимчасовий інформаційний розголос та супроводжувалися короткотривалими публічними дискусіями. Натомість розв'язання наболілих проблем міста було більш суперечливим та конфліктним. В більшості, проблеми які взялася вирішувати міська влада протягом 2006 — початку 2007 рр., були продиктовані передвиборчими обіцянками міського голови.

- Врегулювання проблеми грального бізнесу у Львові

Одним із найрезонансніших питань стала боротьба з «гральними бізнесом». З передвиборчих декларацій А. Садового: «У місті є 20 тисяч гральних автоматів. Це біда значно більша, ніж наркотики чи алкоголізм. Це пряме фінансування криміналітету. Одне з перших рішень сесії міської ради стосуватиметься заборони грального бізнесу у Львові». Надходження в бюджет від ігрових автоматів дуже суттєве. З одного автомата до міської скарбниці надходить щонайменше 4 тис. 200 грн на рік. Крім того, кроки міського голови нашоухнулися на опір Асоціації діячів грального бізнесу, яка захищала свої права, а щодо тих ігрових автоматів, які розташовані на вулиці, то вони повністю підтримували владу. Згідно зі звітами, боротьба таки дала певні наслідки. За даними представників Галицької РДА, в районі залишилися 52 об'єкти грального бізнесу з 837 автоматами, розміщеними в стаціонарних приміщеннях, тобто гральних салонах. У Личаківському районі гральних салонів менше — там залишилося 17 таких об'єктів із 212 автоматами. Як запевнила представник Сихівської РДА, за два тижні в їхньому районі всі незаконно встановлені автомати ліквідують. У Шевченківському районі — 235 автоматів, які ще залишилися, у Франківському районі — 300, а в Залізничному — 327. Львівська обласна державна адміністрація запропонувала нове положення про ліцензійні умови для гральних закладів на Львівщині. У середині березня в ОДА відбулися громадські слухання за участю всіх зацікавлених сторін на тему нових ліцензійних умов. Розробником проекту є Головне управління економіки Львівської ОДА.

- Реконструкція площі Ринок

Виконком Львівської міської ради наприкінці 2005 р. ухвалив рішення реконструювати площу Ринок — архітектурний осередок середньовічного Львова. На цю мету відповідно постанові Кабінету Міністрів України було виділено 128 млн грн. Реконструкція, приурочена до святкування 750-річчя міста, передбачала заміну каналізаційних труб, прокладання нового колектора та прокладання трамвайних колій на сучасні безшумні підрейкові покриття. Не обтяжуючи себе всілякими формальностями (затвердження проекту, проведення історико-архітектурних досліджень, рецензій незалежних експертів і консультацій із громадськістю), чиновники негайно приступили до реконструкції площі Ринок. Запланували закінчити роботи до 15 липня: через ювілей місто буде заповнене поважними гостями та туристами, котрі мають оцінити проведені роботи. З настанням сезону бруківку зняли, площу розкопали. До справи взялися археологи. Кілька тижнів вели розкопки, але через велику кількість відкриттів та негоду не встигли закінчити роботи вчасно й зірвали попередньо погоджені терміни. Будівельники, орієнтуючись на встановлені строки здачі об'єкту в експлуатацію, продовжили роботи. На захист історичного середовища стали мешканці міста — Громадянська мережа ОПОРА, Благодійний фонд «Збереження історико-архітектурної спадщини м. Львова», Громадський форум Львова, Товариство шанувальників Львова, журна-

лісти львівських ЗМІ, які організувалися в ініціативу «Антируїна». Широкий суспільний резонанс навколо проблеми реконструкції площі Ринок вплинув на сповільнення темпів та зменшення масштабів незаконного втручання в архітектурне середовище Львова.

- Підвищення тарифів на тепло

Починаючи з вересня 2006 р. ЛМР було ініційовано проведення громадських слухань проекту рішення «Про двоставковий тариф на теплову енергію, тариф на підігрів води, послуги з централізованого опалення та підігріву води». Через відсутність на громадських слуханнях усіх необхідних розрахунків та обґрунтувань з ініціативи громадських організацій вони тричі переносилися. Однак результати громадського обговорення (і позиція Антимонопольного комітету та Держінспекції з контролю за цінами) були проігноровані. «Тарифна війна» розпочалася з того, що Виконавчий комітет Львівської міської ради затвердив тариф за тепло — 181 грн 52 коп. за 1 Гкал, що у 2,3 рази перевищувало оплату за тепло у минулому році. Звідки взялася саме така цифра, влада пояснити не могла. Крім того, громадяни мали сплачувати за так званим двоставковим тарифом, який складається з двох частин: умовно-постійних та умовно-змінних витрат теплопостачальних підприємств і виконавців послуг. У витратах теплопостачальних підприємств міста умовно-постійні витрати становлять 32 %, а умовно-змінні — 68 %. Упродовж листопада — грудня 2007 р. у дні проведення сесій під стінами ЛМР з ініціативи громадських організацій збиралися жителі, які вимагали економічно обґрунтувати тепер вже чинний двоставковий тариф. З метою вирішення конфліктної ситуації міський голова утворив робочу групу та депутатську комісію, які мали б напрацювати алгоритм врегулювання проблеми підвищення тарифів.

- Проблема з вивезенням сміття (Грибовицьке сміттєзвалище)

Львівський полігон твердих побутових відходів створено в 1957 р. минулого століття між селами Малі Грибовичі, Великі Грибовичі та Збиранка. Тоді селянам обіцяли, що експлуатуватимуть його не більше десяти років. За оцінками дослідників, тепер тіло смітника важить 8 400 000 тонн, його висота — 60 метрів. Постійний процес гниття призводить до того, що температура на його дні сягає 60–80 градусів тепла. Там постійно утворюється метан із великим вмістом сірководню. Чорними плямами на карті полігону позначено гудронові озера, де розміщено, смолоподібні відходи нафтової промисловості. Вода, яка проходить через гудрони та інші частини сміттєзвалища, перетворюється на смердючу масу, збагачену кислотами, солями та шкідливими металами. Назбиралося її так багато, що вона почала бити джерелами за кількасот метрів від сміттєзвалища, неподалік вулиці Щурата.

На початку 2004-го було підписано чотирісторонню угоду між міською, обласною та грибовицькою радами, а також облдержадміністрацією. У документі йшлося про дослідження сміттєзвалища і про створення плану ліквідації негативного впливу сміттєзвалища на природне середовище. Якраз

зараз конкурсна комісія міської ради розглядає пропозиції по рекультивациі та дегазації Грибовицького сміттєзвалища. За словами Миколи Одухи, на нього зголосилося три фірми: «Інститут європейської інтеграції» (Польща), ПП «СЦ Сервіс-центр» (Крістіан Чернер, Австрія) та ЗАТ «Лів Електра Славутич» (Монтана). Жодне українське підприємство не бало участі у конкурсі, адже його умовою була чотирирічна практика з видобутку біогазу, а в Україні, як відомо, цим поки що ніхто не займався. Отже, виходить, що конкурс цілеспрямовано організовували під іноземців, або, як мінімум, проти стрийської фірми «Гафса», яка протягом двох останніх років встигла накопичити трохи доробків з грибовицької проблеми. На запитання журналістів, щодо інших компаній, пан Одуха зміг сказати кілька слів лише про Крістіана Чернера, решта — для нього невідомі.

- Врегулювання проблеми розміщення малих архітектурних форм (МАФів)

Іншою проблемою, з якою почала боротися нова влада, стало незаконне розміщення малих архітектурних форм. За даними міськради, у Львові знаходиться 1 832 кіоски. Близько 400 із них — нелегальні, їх демонтують. За дорученням міського голови було створено міську комісію по демонтажу самовільно встановлених МАФ і такі ж комісії у кожному районі міста. До комісії входять представники міліції, податкової, пожежників, «Обленерго», деякі архітектори та працівники райдержадміністрацій. Упродовж останніх трьох років дозволи на встановлення кіосків дає міська рада. Саме тому кожна районна адміністрація не володіє повною інформацією щодо кіосків у їхньому районі. Лише на кінцевій стадії (після врегулювання всіх формальностей) власник кіоска повинен прийти до районної адміністрації за дозволом. Усі МАФи, на які документи відсутні взагалі, однозначно демонтуватимуть, інші ж власники чекатимуть відповіді від міської ради і, у разі відмови, потраплять до цієї ж категорії. Визначили, що з 315 МАФів приблизно лише 10 % можуть працювати далі, інші — лише до закінчення терміну угод. Але це потягнуло за собою судові справи, бо власники МАФів не були попереджені про демонтаж. Наприкінці квітня 2007 р. з метою врегулювання ситуації щодо розміщення малих архітектурних форм для здійснення підприємницької діяльності і порядку надання дозволів на відкриття об'єктів торгівлі і сфери послуг утворено спеціальну комісію. Комісія до 1 червня має розглянути усі заяви, що надійшли до міської ради, на розміщення малих архітектурних форм до моменту прийняття ухвали «Про призупинення встановлення малих архітектурних форм у м. Львові» від 1 грудня 2005 р. Вона збиратиметься щотижня, і до початку літа на розгляд виконавчого комітету буде винесено схему розміщення малих архітектурних форм. Очолили комісію директор департаменту містобудування Андрій Павлів та директор департаменту економічної політики Олег Синютка. До комісії за згодою також увійшли головний санітарний лікар м. Львова, представники постійних депутатських комісій законності та економічної політики, архітектури, містобудування та охорони історичного середовища, фінансів та планування бюджету, представник комітету підприєм-

ців Львівщини, представник громадської організації «Об'єднання підприємців "Місто Лева"» та представники ініціативних груп від районів міста.

ВІДКРИТІСТЬ/ЗАКРИТІСТЬ ВЛАДИ

Публічна політика у місті перебуває на стадії становлення. Політичне життя є публічним настільки, наскільки цього потребують мешканці. Можна навіть припустити, що пропозиція влади випереджає попит мешканців. Інша справа, що пропозиції є популістськими, а попит не завжди конструктивний і якісний.

У 2006 р. органи місцевого самоврядування у місті Львові активно намагалися використовувати таку форму залучення громадян до участі у місцевому самоврядуванні, як проведення громадських слухань. Водночас представники громадських організацій самостійно або спільно з виконавчими органами ініціювали проведення такого виду публічних дискусій у своїй діяльності.

Довготривалі наслідки мають громадські слухання, проведені в березні 2006 р. на тему: «Обговорення питань реалізації Концепції розвитку міста Львова» — тема залишається невичерпаною, а проблема остаточно не узгодженою в контексті актуального розроблення Генерального плану міста Львова.

Очікувано резонансною виявилася тема «Порядок розміщення закладів грального бізнесу у Львові», що стала предметом громадського обговорення в червні 2006 р. Перспективи гральної індустрії в місті обговорювали за участю депутатів, представників грального бізнесу, громадськості, гостей із Києва (зокрема, був присутній президент Української асоціації діячів грального бізнесу Сергій Третяков) і навіть духовенства.

Найбільш неординарними та резонансними були громадські слухання «Про двоставковий тариф на теплову енергію, тариф на підігрів води та послуги з централізованого опалення і підігріву води», організовані Львівською міською радою у вересні 2006 р. Через непрозорість процедури підготовки та організації заходу силами громадських організацій слухання тричі переносилися (протягом вересня — листопада 2006 р.), але в результаті рішення, занесені до протоколу обговорення, були проігноровані міською владою.

До прикладів того, як місцева влада публічно намагалася вирішити наболілі проблеми міста, можна віднести проведення таких громадських слухань: «Проект ухвали Львівської міської ради "Про Положення щодо створення та діяльності органів самоорганізації населення"» (грудень 2006 р.), громадські слухання щодо розміщення малих архітектурних форм (лютий, березень 2007 р.), громадські слухання щодо встановлення обмежень у реалізації алкогольних напоїв та тютюнових виробів на території м. Львова (лютий 2007 р.).

Кількість слухань проведених минулого року, була чи не найбільшою за всі попередні роки (близько 30). Хибним буде уявлення, що така активність пов'язана зі стрімким розвитком громадянського суспільства та громадської активності у м. Львові. Більша частина проведених громадських слухань ні за змістом, ні за формою не відповідали процедурі проведення, та

суті самого інституту громадських слухань як форми залучення громадян до участі в місцевому самоврядуванні.

Основна проблема політичного розвитку районів Львівської області — це відсутність публічної політики як такої. Відтак у процесі творення місцевої політики відбувається конкуренція не структур чи організацій, а осіб чи конкретних посадовців, які або мають ключові повноваження в регіоні, або претендують на це. Звуженість інформаційного простору або залежність місцевих ЗМІ створюють «нормальні» умови для фіксовано-закритого способу діяльності місцевої політичної еліти. Міжсекторної комунікації не існує, у зв'язку з відсутністю чіткої структуризації суспільних секторів. Найвпливовішими секторами залишаються «бізнес» і «влада», що в більшості випадків є нероздільними. У районах Львівської області є велика проблема з доступом до інформації, яка навіть для депутатського корпусу не завжди є відкритою.

Важливим критерієм ефективності публічної політики слугує наявність і дієвість зареєстрованого статуту територіальної громади. У Львівській області лише 5 міст має такий статут, що є одним з найнижчих показників в Україні.

На цей час ЛМР має власну електронну сторінку — <http://www.city-adm.lviv.ua/>, яка протягом останнього року змінювала свій вигляд та принципи наповнення. Сторінка стала більш зручною у користуванні, зросла її інформативність та регулярність оновлення. Проте й надалі доступ до важливої для міста інформації (наприклад, рішень виконавчого комітету ЛМР) є обмеженим або закритим.

За результатами соціологічного опитування «Громадське оцінювання діяльності міської влади у 2006 р.», проведеного Центром соціологічних досліджень «Соціолайн» 15–17 лютого 2007 р., 41 % опитаних мешканців Львова вважають, що діяльність міської влади не є відкритою та прозорою.

КОРУПЦІЯ

Загальну оцінку ситуації з корупцією в області, дещо згущуючи фарби, представив экс-начальник УМВСУ у Львівській області Віталій Максимов: «Я працював у Чернівецькій, Тернопільській, Закарпатській, Львівській областях. Так-от: в останній питома вага зрадників і корупціонерів є найвищою. На жаль. Міліцейські «криші», хабарники, продаж інформації за гроші бандитам, нереєстрація злочинів, незаконні закриття злочинів — далеко не повний перелік».

Прояви хабарництва та корупційні справи протягом останніх років перетворилися на невідчепний шлейф діяльності місцевої влади, яка покриває або закриває очі на проблему рейдерства, неправомірну роздачу землі шляхом аукціонів, надання хабарів та інші незаконні дії.

Проте, незважаючи на непоодинокі заяви щодо значних масштабів корупції на Львівщині, доведених фактів (і відповідних рішень суду) традиційно немає або вони є невідомими. Хоча корупційні скандали є невід'ємним елементом інформаційного простору у Львові.

У 2005–2006 рр. на виконання загальнодержавної програми збереження історичної забудови та об'єктів історико-культурної спадщини м. Львова передбачено видатки з державного бюджету на загальну суму 100 млн грн. Фактично було профінансовано 81,9 млн грн., зокрема у 2006 р. — 31,6 млн грн. Крім того, з місцевого бюджету м. Львова спрямовано на вказані заходи 8,3 млн грн. Контрольні заходи виявили низку недоліків та порушень законодавства на стадіях відбору об'єктів, їхнього фінансування та використання бюджетних ресурсів. *(Звіт Головного контрольно-ревізійного управління України «Про використання коштів субвенції з державного бюджету, виділеної міському бюджету м. Львова на збереження історичної забудови міста та об'єктів історико-культурної спадщини», 19 грудня 2006 р.)*

Зафіксовано також факти хабарництва на районному рівні. За повідомленням ЦГЗ УМВСУ у Львівській області, працівники управління державної служби з боротьби з економічними злочинами обласного УМВС України спіямили «на гарячому» начальника виконавчої служби Мостиського району Львівської області, який брав хабарі. Посадовець вимагав від приватного підприємця хабар у сумі 1 800 дол. США. За це начальник виконавчої служби Мостиського району Львівської області мав надати підприємцю «переваги у придбанні товарно-матеріальних цінностей з аукціону й оформлення відповідних документів».

Ще одним приводом для розмов про корупцію на найвищому рівні стало святкування 750-річного ювілею Львова. Після проведення святкових заходів до посадових осіб міської ради (як організаторів свята) виникли публічні запитання з боку депутатів, журналістів, працівників правоохоронних органів щодо витрачених коштів. Зокрема, фігурувала сума 700 тис. грн. (із зібраних у спонсорів 2 млн 700 тис. грн.), фінансова інформація по якій не була вичерпною, а звітна документація не оформлена належним чином. Крім інформаційного резонансу подальшого розвитку справа не набула.

ЗДІЙСНЕННЯ ПРАВОСУДДЯ

12 грудня 2006 р. під час зустрічі із Комісаром Ради Європи з прав людини Томасом Хаммарбергом Андрій Садовий розповів, що однією з найбільших проблем міста є «не до кінця реформована судова система, що не зазнала особливих змін з часів тоталітаризму». Проте не лише ця проблема є причиною періодичних подій, що вказують на кризу правовідносин у місті Львові. Несподівано для всіх пролунала у листопаді 2006 р. інформація про те, що один із «героїв» суду на виборах у Мукачевому, суддя Сихівського районного суду міста Львова Лесной претендує на посаду голови Адміністративного суду Львівщини. Його рішення про скасування перемоги демократичних сил на виборах у Мукачевому опротестували суди вищих інстанцій, як і багато його судових ухвал стосовно львівських підприємців. Тому очікуваним було обурення громадських організацій та політичних партій стосовно можливості перебування Лесного на посаді голови Адміністративного суду Львівщини.

6 вересня 2006 р. Львівський апеляційний господарський суд виніс постанову, що підтверджує існування боргу перед мешканцями Львова, який виник унаслідок застосування неправомірного рішення виконкому щодо підняття ціни на водопостачання та водовідведення. Внаслідок такого вердикту міська влада заборгувала своїм громадянам близько 20 млн грн. Проте від міської ради не було озвучено жодних пропозицій щодо схеми відшкодування мешканцям переплачених ними коштів. Це спровокувало ситуацію, коли мешканці міста відмовлялися здійснювати комунальні платежі. Нагнітала ситуацію позиція місцевої влади, коли юристи міської ради публічно закликали мешканців не виконувати рішення суду. Станом на сьогодні тема інформаційно вичерпала себе, проте рішення суду й надалі залишається невиконаним.

Політичного резонансу набула судова справа, пов'язана із зверненням до суду лідера львівських комуністів Олександра Калинюка, який подав судовий позов проти депутата Львівської міської ради Віру Лясковську (УНП). «Війна» між комуністом і представницею УНП розпочалася наприкінці 2005 р., коли Олександр Калинюк звернувся до міського голови Любомира Буняка з пропозицією звести на території тюрми Лонцького меморіал пам'яті жертв ОУН-УПА. Коментуючи лист, пані Лясковська назвала проект провокацією та «пам'ятником енкаведистам». Олександр Калинюк образився та звернувся до суду, щоб Віра Лясковська відшкодувала йому 2 тис. грн. моральних збитків. У відповідь голова фракції ВО «Свобода» у Львівській міській раді Василь Павлюк та УНП подали до суду на обком КПУ за наклепи. Наразі судова тяганина триває, постійно супроводжуючись політичними дискусіями в ЗМІ.

Широкого резонансу в суспільному житті не лише Львова набула подія, коли представники низки громадських організацій України подали до суду позови на дії міського голови Львова Андрія Садового, в яких вимагали припинити роботи на площі Ринок доти, поки їх не переведуть у правове поле, поки не затвердять проект реставрації та, відповідно, поки не усунуть загрози знищення пам'ятки. Суддя Галицького районного суду Олексієнко під час попереднього судового засідання 30 червня 2006 р. відмовила у задоволенні клопотання негайно зупинити проведення ремонтних та інших, окрім архітектурних, робіт на площі Ринок. Таке клопотання подав архітектор Костянтин Присяжний разом із адміністративним позовом до міського голови Львова Андрія Садового про визнання неправомірним розпорядження міського голови «Про продовження ремонтних робіт на площі Ринок» № 396 від 27 квітня 2006 р. Суддя мотивувала відмову у задоволенні клопотання у досить оригінальний спосіб: оскільки розгляд справи по суті відбуватиметься протягом найближчого часу, клопотання задоволенню не підлягає. Позивачі вважали, що суддя діяла заангажовано і не з власної волі. Справу так і не було доведено до логічного розв'язання в правовому полі.

Несподіваним виявився довготривалий перебіг судової справи экс-міського голови Самбора Тараса Тершовчина, якому «світило» від 8 до 12 років позбавлення волі з конфіскацією майна. Йому інкримінували

Україна: рік після виборів

ч. 1 ст. 364 (зловживання службовим становищем), ч. 2 ст. 368 (отримання хабара у великому розмірі) та ч. 3 ст. 368 (замах на отримання хабара в великому та особливо великому розмірі службовою особою, яка займає відповідальне становище) Кримінального кодексу України. Проте суддя Залізничного суду м. Львова Ігор Ганич виправдав Тараса Тершовчина та визнав сфабрикованою справу проти нього. «Суд сьогодні [березень 2007 р.] провалив іспит на чесність та продемонстрував, який він продажний, — зазначила адвокат Н. Крісман. — Ми очікували всього від судді, однак такого не очікував ніхто» (Джерело: «Високий замок», <http://www.wz.lviv.ua/Sambir/2007/9/index.html>). Очевидно, що ця справа буде мати подальше продовження, вкотре поверта-

ючи суспільну увагу до періодичних «збоїв» у системі правосуддя Львівської області.

Отже, можна констатувати задовільний стан здійснення правосуддя у Львівській області, зокрема щодо відкритості діяльності судів. Проте зміст та процедура ведення судових справ часто стає об'єктом громадської критики внаслідок незрозумілої (в правовому контексті) чи заангажованої позиції окремих суддів. Також має місце факт публічного ігнорування Львівською міською радою судових рішень, чим піддається сумніву ефективність системи правосуддя в регіоні. Негативно впливають на функціонування системи правосуддя резонансні політичні справи, в яких політика, як правило, домінує над правом.

ВИСНОВКИ

У політичному розрізі Львівщина репрезентована помаранчевими (пропрезидентськими, націонал-демократичними, право-центристськими) партійними силами, які, користуючись високим рівнем суспільної довіри, визначають зміст та напрями розвитку регіону. Хоча таке політичне забарвлення регіону вже є традиційним, величина електоральних симпатій до пропрезидентських партій на Львівщині взаємозалежна від динаміки загальнодержавного протистояння так званих «помаранчевих» і «синьо-білих»: напруженість відносин між цими сторонами є для місцевих партій гарантією стабільності та суспільної популярності. На цьому політичному фоні владне представництво інших політичних сил (як, наприклад, Соціалістична партія України, Партія регіонів, Народний блок Литвина), хоча і є статистичним додатком з обмеженим рівнем впливу на визначення місцевої політики, але посідає зручну політичну нішу для створення резонансних інформаційних приводів. Центром політичної активності та основним суб'єктом регіональної політики є Львів, позиція та інтереси якого в більшості випадків формують політичну ситуацію в районах області.

Наслідком політичної однорідності регіону є наявність реального балансу влад (Львівська обласна державна адміністрація — Львівська обласна рада; Львівська міська влада — міський голова). Поодинокі конфлікти між цими владними рівнями лише сприяють зміцненню партнерського формату взаємовідносин або взагалі зникають з площини публічного життя на фоні перманентних політичних криз у Києві. Протягом останнього року ЛОДА і ЛОР намагалися зробити своє співіснування взаємовигідним. Координація роботи цих структур узгоджувалася на

рівні взаємних домовленостей та зобов'язань. Відносини міського голови і ЛМР можна охарактеризувати як ситуативне партнерство. У цьому контексті теперішній міський голова Андрій Садовий вибрав досить специфічну нішу: він «понад процесом», він спостерігач, який задає тон і втручається в ситуацію у випадку, коли вона стає загрозливою чи набуває непередбачуваного розвитку. Андрій Садовий намагається бути «добрим» до всіх і вдало балансує на конфлікті інтересів зацікавлених сторін.

Взаємовідносини «Львів — Київ» характеризуються нестабільністю (спонтанністю) та непублічністю: реалізуються по лінії персональних домовленостей, групових лобіювань і у випадках гострої необхідності. Амбітне львівське середовище, присутнє у Києві, ще й досі не оформилося в монолітне галицьке лобі в столиці.

Останній рік став ще одним кроком у довготривалому процесі формування місцевої політичної еліти, який характеризується хаотичним пошуком нових форм та змістів актуалізації політиків та політичних сил. «Бродіння» є визначальним чинником цієї стадії елітотворення, де пристосування та імітація діяльності є основною формою реакції на виклики.

Конкуренція за спільний електорат сприяє існуванню політичного плюралізму на Львівщині. Наявність різнопланових персональних та колективних інтересів спонукає їх виразників до активної конкуренції в межах законних правил гри.

Спектр основних проблем, яким приділяла увагу обласна влада у своїй поточній діяльності, залишився традиційним: залучення іноземних інвестицій, житлово-комунальне господарство, розвиток підприємництва. Натомість за рік після виборів міська влада

дещо змінила акценти в своїй поточній діяльності і в руслі власних передвиборних обіцянок взялася за вирішення давно назрілих, проте «недоторканих» у минулому проблем (гральний бізнес, розміщення малих архітектурних форм в місті тощо).

На обласному фоні місто Львів зробило кілька якісних кроків вперед щодо відкритості та прозорості (поступове оновлення сайту, суттєве збільшення кількості громадських слухань у місті, утворення консультативно-дорадчих органів). Загалом створено позитивні умови для конструктивного діалогу «влада — громада», проте залишилося найважче — наповнити цей діалог реальним змістом. Можна констатувати, що до цього не готові обидві сторони: влада — через укорінену звичку вести монолог та нерозуміння функцій та ролі третього сектору в процесі суспільних відносин, НУО — через свою неготовність діяти системно і конструктивно.

Гучних корупційних скандалів в області за останній рік не було, що може означати: або в регіоні немає корупції; або вона є настільки розповсюдженою та масштабною, що ніхто не зацікавлений у тому, аби від одного резонансного факту спрацював «принцип доміно»; або корупція (у незначних масштабах) є допустимою та зручною формою суспільних взаємовідносин. Властиво, третій випадок є для Львівщини найбільш адекватним. Ситуація з правосуддям у Львівській області характеризується існуванням системних проблем, загалом традиційних для держави, проте особливо розголосу набула проблема виконання судових рішень Львівською міською радою щодо тарифів на житлово-комунальні послуги.

ГРОМАДЯНСЬКЕ СУСПІЛЬСТВО

На сьогодні у Львові нараховується близько 4 тис. об'єднань громадян. Це найвищий показник по Україні. Проте ефективність діяльності інституцій третього сектору і, відповідно, суспільний рівень довіри до них є неспівмірно малими порівняно з кількістю. Це дає можливість перманентно вдаватися до дискредитації громадського сектору, живлячи міф про його продажність, штучність, слабкість і некомпетентність. Після 2004 р. зменшилася кількість популярних молодіжних громадських ініціатив. Причини — відсутність зовнішньої ресурсної підтримки і низька кадрово-організаційна мобільність у кардинально нових суспільно-політичних умовах. Станом на сьогодні можна констатувати смерть цих організацій. З'являються і продовжують діяти ГО, що за змістом діяльності є аполітичними, які спрямовують свою активність на надання соціальних послуг. Зберігаючи дистанцію від політики, вони підтримують стабільне існування за рахунок фондів і реалізації суспільно корисних справ. Вагомим для аналізу розвитку третього сектору у країні в цілому та Львівській області зокрема є факт пропорційного зростання рівня демократичності суспільства паралельно зі збільшенням кількості дієвих та систематичних у лобюванні інтересів конкретних суспільних груп громадських організацій. На жаль, офіційні статистичні дані не можуть адекватно відобразити кількість діючих неурядових об'єднань громадян. Існуючі законодавчі умови щодо утворення, реєстрації та контролю організацій громадянського суспільства є дискримінаційними порівняно з подібними умовами для підприємницьких юридичних осіб, а можливості фінансування діяльності з українських джерел є вкрай

утрудненими. Все це не сприяє зародженню та реалізації соціально значущих громадських ініціатив, а отже, і формування «партнерів» держави у здійсненні політики динамічного розвитку України. Тим часом третій сектор у Львівській області, незважаючи на труднощі та складні умови розвитку, перейшов на якісно новий щабель — передусім завдяки набутому досвіду, кваліфікованому підходу та усвідомленню необхідності системної роботи учасників процесу розвитку громадянського суспільства.

ЗАХОДИ ТА ФОРМИ ВПЛИВУ НУО НА ПРОЦЕСИ В ОБЛАСТІ

За останні кілька років громадські організації Львова (де їх діяльність є найбільш розвинутою) все частіше стають суб'єктами творення місцевої політики, сприяючи її публічності та представляючи інтереси місцевої громади. Звужуючи обсяг діяльності, спрямованої лише на цілеспрямовану критику місцевої політики, НУО поступово опановують роботу у форматі громадського лобювання та адвокасі-кампаній. При цьому вони вдаються до регулярного моніторингу, широких інформаційно-просвітницьких заходів та акцій прямої дії.

Особливо активними у цьому контексті були такі НУО:

- **Благодійна організація «Львівська міська спілка захисту прав громадян»** — аналіз політики, захист інтересів мешканців міста в судах.

- **Благодійний фонд «Збереження історико-архітектурної спадщини м. Львова»** — моніторинг діяльності місцевої публічної адміністрації в сфері охорони культурної спадщини та містобудування, інформаційно-просвітницькі заходи.
- **Громадський форум Львова** — реалізація кампаній громадянського представництва, інформаційно-просвітницькі заходи, впровадження механізмів публічної політики.
- **Інформаційно-правовий центр «Наше право»** — аналіз політики, моніторинг діяльності органів місцевого самоврядування, інформаційно-просвітницькі заходи.
- **Львівська обласна громадська організація «Комітет виборців України»** — моніторинг виборчого процесу, інформаційно-просвітницькі кампанії.
- **Львівське представництво Громадянської мережі ОПОРА** — watchdog-діяльність, реалізація кампаній громадянського представництва, аналіз політики, інформаційно-просвітницькі заходи.
- **Спілка консультантів «Експерт-група»** — розроблення стратегічних документів розвитку міста, аналіз політики.

За останній рік міська влада намагалася працювати в напрямі сприяння розвитку НУО в місті, зокрема шляхом формування соціального замовлення на послуги громадських організацій. У цьому контексті Андрієм Садовим і виконавчим директором Українського фонду соціальних інвестицій Віктором Мірошниченком було підписано Меморандум про співпрацю із Львівською міською радою про запровадження моделей інноваційних соціальних послуг. Крім того, у межах Львова діятиме вісім програм, які мають намір поліпшити побут людей із особливими потребами, безпритульних, дітей, хворих на ДЦП (4 млн грн. виділить Світовий банк, а ще 1 млн грн. має додати міськрада). Проте в умовах взаємодії НУО з органами місцевої публічної адміністрації існує «хронічна» проблема нерозуміння з боку чиновників функції і ролі громадських організацій у місцевій політиці.

Для розвитку третього сектору у Львівській області характерні такі особливості:

- Спостерігається активний розвиток неформальної освіти для забезпечення якісної роботи у третьому секторі — ряд міжнародних фондів та українських НУО фінансують та організують тренінги та семінари для досягнення усіма учасниками професійного рівня діяльності. Від березня 2006 до березня 2007 р. у Львівській області системно проводилися тренінги Інститутом Управління неприбутковими організаціями при УКУ, МГО «Академія української молоді», Благодійним фондом «Салюс», Європейським ЕКО Форумом, Колегіумом Східної Європи, Львівською міською радою, Асоціацією «Школа лідерів» з Варшави та ГО «Європейський діалог» зі Львова, Суспільно-гуманітарним консорціумом «Генеза» та рядом інших організацій.
- Внаслідок зростання професійності ГО спостерігається збільшення довіри суспільства та ство-

рення позитивного іміджу громадських організацій. Завдяки позитивному іміджу та професійності НУО характерним є перехід від протистояння до конструктивної співпраці між владою та НУО. Зокрема, за громадським сектором визнається право бути суб'єктом будь-яких суспільних процесів. Про це свідчить створення громадських рад при управліннях, підписання декларацій про співпрацю в районах області між владою та третім сектором.

- Конкурентна спроможність ГО, їх ефективно вмотивоване суперництво в інформаційному секторі.

НАЙРЕЗОНАНСНІШІ ІНІЦІАТИВИ ТА ПОДІЇ ЗА УЧАСТЮ НУО

- Реалізація Львівським представництвом Громадянської мережі ОПОРА кампанії «ЗУПИНИ!»», спрямованої на захист та збереження історико-архітектурної спадщини м. Львова (квітень 2006 р.). Найбільш резонансною справою виявилася проблема реконструкції площі Ринок, а також прилеглих територій: вул. Руської та площі Катедральної. У зв'язку з підготовкою до святкування 750-річчя м. Львова в центральній частині міста на площі Ринок, площі Катедральній та вул. Руській велися роботи, пов'язані з прокладанням трамвайної колії та заміною інженерних мереж. Роботи здійснені з порушенням чинного пам'яткоохоронного законодавства, зокрема п. 3 ст. 32; статей 35–37 Закону України «Про охорону культурної спадщини». Спроби налагодження діалогу з владою в рамках легітимних процедур не дали жодного результату. На той час археологи та інші небайдужі до долі міста почали бити на сполох у зв'язку з порушенням усіх стандартів археологічних робіт. Крім того, виявилось, що проекту як такого на той час не існувало взагалі! Всі ці фактори змусили ОПОРУ вдаватися до акцій прямої дії, спочатку попереджувального характеру, а згодом — до фізичного блокування техніки та робіт. Як наслідок, в. о. міського голови Зіновій Сірик підписав рішення про тимчасове зупинення робіт.
- 24 жовтня 2006 р. у поштових скриньках львів'ян з'явилися листівки від Громадського форуму Львова та Асоціації платників податків Львівської області з роз'ясненнями, як мешканці можуть компенсувати свої перевитрати, пов'язані з незаконно встановленими тарифами за послуги водопостачання та водовідведення. Для мешканців було віддруковано 254 тис. екземплярів звернень з поясненнями, як повернути переплачені протягом 20 місяців кошти за воду. До кожної листівки додавався бланк заяви, який кожен мешканець мав змогу заповнити власноруч.
- 27 жовтня 2007 р. з ініціативи Львівського представництва ГМ ОПОРА чотири громадські організації Львова подали звернення до міського голови Андрія Садового. У зверненні вони закликали мера міста зупинити дію рішення № 1189 від 20 жовтня 2006 р. «Про двоставковий тариф

на теплову енергію, тариф на підігрів води та послуги з централізованого опалення і з підігріву води» та повторно розглянути на виконкомі це питання з урахуванням порушень міською владою чинного законодавства. Це звернення було оформлене як місцева ініціатива і подане на ім'я міського голови. В контексті «тарифного протистояння» між громадськими організаціями та місцевою владою, що інтенсивно тривало протягом вересня — грудня 2006 р., врахування вимог звернення було основним публічним аргументом громадськості.

- 29 листопада 2006 р. громадські організації Львова створили Координаційну раду для контролю за діями влади. За словами ініціатора, голови ГО «Комітет громадського контролю» Івана Грицика, до цього кроку львівські ГО спонукало ігнорування владою інтересів громади, корупційність і свавілля чиновників, невідповідність народних обранців громадськості. До координаційної ради увійшли, зокрема, Всеукраїнське лікарське товариство, спілка консультантів «Експерт група», Товариство шанувальників Львова, Товариство захисту тварин.
- У грудні 2006 р. громадські організації Львова долучилися до загальноукраїнської ініціативи і звернулися до депутатів з проханням підтримати кандидатуру Євгена Захарова на посаду Уповноваженого ВРУ з прав людини та зробити незаангажований вибір під час голосування щодо цього питання.
- Зелено-біла революція, спровокована закінченням строку оренди стадіону «Україна» футбольним клубом «Карпати» на вигідних умовах. Головною вимогою протестантів було надання стадіону «Україна» в оренду футбольному клубу на 49 років на пільгових умовах. Виконавчий комітет Львівської міської ради виніс ухвалу, в якій рекомендував надати головну спортивну споруду на 5 років в оренду футбольному клубові за гривню на рік.

Проаналізувавши найрезонансніші події у третьому секторі Львівського регіону, можемо зробити висновок, що лише у поодиноких випадках громадські ініціативи є системно пропрацьованими та спрямованими на конкретні далекоглядні позитивні зміни у громадянському суспільстві. Це свідчить про відсутність системного підходу до розвитку громади, але водночас демонструє здатність львівської громади до спонтанної активності за гострої необхідності, а отже до мобільності та готовності працювати на досяжний результат у тій чи іншій ситуації.

ПУБЛІЧНІСТЬ ТА ВІДКРИТІСТЬ ГРОМАДСЬКОГО СЕКТОРУ

Факти, у наведеній таблиці, свідчать про те, що в громадському секторі наймасовішою є проблема відкритості та прозорості діяльності громадських організацій, критерієм чого, зокрема, слугує наявність/відсутність публічних звітів. Можна констатувати відсутність культури публічної громадської діяльності у більшості НУО Львівщини. Ті ж публічні звіти не є предметом взаємного інтересу ГО, жодні

Дієві НУО Львівщини (+/- відповідно використовує / не використовує вказаний у таблиці механізм комунікації)	Поширення інформації через ЗМІ	Розповсюдження поліграфії	Робота з цільовими аудиторіями через персональну комунікацію	Публікація річних звітів про діяльність та їх публічна презентація
«Агенція економічного розвитку Турківщини»; м. Турка Львівської обл. (пріоритетні напрями — релігія, культура та економіка)	-	+	+	-
Молодіжний центр «Птах»; м. Пустомити (пріоритетний напрям діяльності — організація дозвілля та націонал-патріотичне виховання молоді)	+	+	+	-
Яворівська районна спортивна організація «СІЧ»; м. Яворів (пріоритетний напрям діяльності — організація дозвілля та націонал-патріотичне виховання молоді)	+	-	+	-
ЛП ГМ ОПОРА, м. Львів (пріоритетний напрям — розбудова громадянського суспільства та публічна політика)	+	+	+	+
Релігійна організація «Благовість», м. Львів (пріоритетний напрям розвитку — релігійна просвіта)	-	+	-	-
Громадська ініціатива, м. Львів (пріоритетний напрям діяльності — розвиток правової бази в Україні та на Львівщині зокрема)	-	-	+	-
Громадський форум Львова (пріоритетний напрям діяльності — розвиток громадянського суспільства)	+	+	+	+
Громадський Клуб інтелектуально-творчої ініціативи «Династія», м. Львів (пріоритетні напрями діяльності — економіка та право)	-	+	+	-
Золота молодь Винник, ЛММГО, м. Львів (пріоритетний напрям діяльності — організація дозвілля та націонал-патріотичне виховання молоді)	+	+	+	-
Інститут громадського лідерства, м. Львів (пріоритетний напрям діяльності — розвиток громадянського суспільства)	+	-	+	-

Таблиця 3.
Активні НУО Львівщини та шляхи забезпечення публічності й відкритості третього сектору в регіоні.

Україна: рік після виборів

Комітет підприємців Львівщини (пріоритетний напрям діяльності — громадський захист прав та інтересів бізнесу)	+	-	+	-
«Оселя», спільнота взаємодопомоги, ЛМГО, м. Львів (пріоритетний напрям діяльності — соціальний захист незахищених верств населення)	+	+	-	-
Львівська асоціація туристичних організацій (пріоритетний напрям діяльності — розвиток туризму в регіоні)	+	+	+	-
Благодійна організація «Львівська міська спілка захисту прав громадян» — (пріоритетний напрям діяльності — аналіз політики, захист інтересів мешканців міста у суді)	+	-	-	-
Благодійний фонд «Збереження історико-архітектурної спадщини м. Львова» (пріоритетний напрям діяльності — моніторинг діяльності місцевої публічної адміністрації у сфері охорони культурної спадщини та містобудування, інформаційно-просвітницькі заходи)	+	+	+	-
Львівська обласна громадська організація «Комітет виборців України» (пріоритетний напрям діяльності — моніторинг виборчого процесу, інформаційно-просвітницькі кампанії)	+	+	+	+
Спілка консультантів «Експерт-група», м. Львів (пріоритетний напрям діяльності — розроблення стратегічних документів розвитку міста, аналіз політики)	+	+	-	-
Інформаційно-правовий центр «Наше право», м. Львів (пріоритетний напрям діяльності — аналіз політики, моніторинг діяльності органів місцевого самоврядування, інформаційно-просвітницькі заходи)	+	+	-	-

Таблиця 3.

(продовження)

Активні НУО Львівщини та шляхи забезпечення публічності й відкритості третього сектору в регіоні.

дискусії щодо важливості цього питання не ведуться. Поодинокі публічні презентації звітів залишаються поза увагою ЗМІ та широкої громадськості. Ще однією проблемою громадського сектору в регіоні є невміння НГО системно працювати з власною цільовою аудиторією (інколи вона навіть не є визначеною). Проте наявність великої кількості ГО на Львівщині сприяє появі позитивної конкуренції, що спонукає громадські організації тісніше та ефективніше працювати зі своїми цільовими аудиторіями.

Аналізуючи інформацію, можемо зробити висновки, що у Львівщині третій сектор розви-

вається у всіх потенційно важливих для громади регіону напрямках. Співвідношення рівня розвитку регіональних та міських організацій демонструє пріоритетність у районах таких напрямів діяльності, як просвітній, культурний, соціальний, економічний. Більшість впливових організацій розміщено у Львові, районні НУО менш чисельні та менш інституційно розвинуті. Дещо загрозливою є ситуація з явищем створення «штучних ініціатив», адже зареєстровано більше 4 тисяч громадських організацій. Тим часом, за даними досліджень Інституту громадського лідерства, дієвими та систематичними є трохи більше 300 організацій, що становить приблизно 20 % загальної кількості від зареєстрованих.

ІНШІ ФОРМИ СУСПІЛЬНОЇ АКТИВНОСТІ В ОБЛАСТІ

На сьогодні в області налічується понад 6 тисяч первинних профспілкових організацій, які об'єднують 660,5 тис. членів профспілки, з яких майже 67 тис. — студентська та учнівська молодь. У складі Об'єднання профспілок Львівщини 25 обласних галузевих профспілкових організацій. ОПЛ у своїй діяльності є незалежним від органів державної влади, місцевого самоврядування, роботодавців, політичних партій і рухів. Свою роботу з органами виконавчої влади будує на принципах соціального партнерства і регіональних угод з облдержадміністрацією та об'єднаннями роботодавців, які з 1992 р. укладаються постійно. У системі профспілок працюють 42 народних доми, палаци та будинки культури, в яких діє 265 аматорських творчих колективів.

У Львівській області кількість функціонуючих ОСББ (Об'єднань співвласників багатоквартирних будинків) є однією з найбільших в Україні. Станом на 1 січня 2007 р. в області нараховувалося 402 ОСББ, що на 88 більше, ніж минулого року. У Львові прийнято програму, відповідно до якої щорічно з місцевого бюджету передбачається виділяти кошти на зазначене.

Активною у Львові є діяльність громадських організацій, що захищають інтереси місцевих підприємців:

- ГО «Об'єднання підприємців Львівщини «Крок»» — має широку мережу представництв у Львівській області.
- Громадська організація «Комітет підприємців Львівщини» — діє у Львові, представлена широким колом бізнесменів, політиків, громадських діячів. Дієва та системно активна.

Громадське життя Львівщини репрезентують також численні релігійні організації, які є малопублічними, але займаються системною інформаційно-просвітницькою роботою:

- Львівське обласне об'єднання церков Євангельських християн-баптистів;
- Львівське обласне об'єднання церков Християн віри Євангельської;
- Західна конференція Церкви адвентистів сьомого дня;
- Українська єпархія Вірменської апостольської церкви;

Релігійна громада Вірменської апостольської церкви м. Львова;
Українська християнська місія відродження і милосердя «Добрий Самарянин» (ХВЕ);
Релігійна громада німецької євангельсько-лютеранської церкви України у м. Львові;
Біблійне Товариство України.

ВИСНОВКИ

Третій сектор у Львівській області є одним із найбільш чисельніших в Україні та багатоманітним за формою і змістом діяльності. Проте характеризується інертністю та несистемною активністю, багато НУО залишаються малопублічними, незважаючи на актуальну суспільну потребу у всебічному діалозі. Гострою залишається проблема відсутності навичок та досвіду взаємодії НУО з місцевою владою. Більшість громадських організації залишаються поза межами активного політичного життя в місті та області, не усвідомлюючи своєї ролі та функцій у цьому контексті. Це не сприяє зростанню впливовості та структуризації громадського сектору, він зберігає позицію маргінального та вузькоцільового учасника суспільних відносин. Проте протягом останніх кількох років ситуація поступово змінюється за рахунок появи та розвитку громадських ініціатив, що позиціонують себе як суб'єкти творення місцевої політики. При цьому НУО Львівщини активно апробують такі форми та методи діяльності, як адвокасі-кампанії, громадське лобювання, моніторингові та аналітичні дослідження, інформаційно-просвітницькі кампанії тощо. Як наслідок став можливим конструктивний діалог у форматі «влада — громада», хоча дуже часто відбувається його імітація, і він, як правило, залишається малоефективним через неготовність чинов-

ників використовувати його результати. Хоча поступово міською владою створюються сприятливі умови для діяльності НУО (зокрема щодо формування соціального замовлення на послуги громадських організацій), але цей підхід поки що є декларативним і однобічним (не супроводжується розробленням необхідних правових актів). Найрезонансніші ініціативи за участі НУО за останній рік стосувалися гостроактуальних проблем місцевої громади або були спричиненні значними службовими зловживаннями та порушеннями законодавства. Це відбувалося насамперед у Львові, що зумовлено сприятливим інформаційним та мобілізаційним потенціалом міста порівняно з рештою районів області. Також в області зростає вага та значення інших форм громадської активності — ОСН (органів самоорганізації населення), ОСББ (об'єднань співвласників багатоквартирних будинків), профспілок, релігійних організацій. Проте на фоні кількісного зростання зміст їхньої діяльності й надалі залишається невідомим та незрозумілим для суспільного загалу. Натомість громадські об'єднання підприємців є більш ефективними в цьому контексті.

ЗАСОБИ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ

СТРУКТУРА МЕДІАРИНКУ

На сьогодні у Львові залишилося тільки 6 регіональних газет — «Експрес», «Високий замок», «Львівська газета», «Ратуша», «Суботня пошта» та «Україна і час». З'явилися три нові видання — «Новий погляд», «Пост-Поступ», «Скандальна газета». Перші дві газети — «Експрес» та «Високий замок» — давно випередили всі інші регіональні за тиражами та територією розповсюдження — вони охоплюють практично всю Західну Україну. Завдяки власним друкарням та мережі розповсюдження цим газетам найближчим часом нічого не загрожує. Хоча шеф-редактор «Високого замку» та депутат ВР від БЮТ Степан Курпіль у неофіційних розмовах заявляв, що шукає покупця на частку «Високого замку». Не надто популярними, проте порівняно стабільними на ринку львівських медіа залишаються, «Суботня пошта» та «Україна і час». «Суботня пошта» — проект журналіста та бізнесмена Рустама Курбанова, який періодично робить спроби продати свою «дитину», проте досі цього не зробив. Газету «Україна і час» заснував власник ринку «Південний» Петро Писарчук у часи війни за землю з депутатським корпусом Львова. Решта ж видань час від часу задумуються над тим, чи не стануть вони наступними у сумному мартирології львівських видань, які протягом блискавично короткого часу припинили своє існування:

«Поступ» (1997–2006 рр.)

Газета «Поступ», фактичним власником якої був нинішній міський голова Львова Андрій Садовий, припинила свій вихід відразу після завершення успішної для власника виборчої мерської кампанії. Майже відразу ж Львовом почала поширюватись інформація, що газету продано власнику видавничої групи «Експрес» Ігореві Починкові, проте обидві сторони цієї оборудки максимально намагалися замаскувати цей факт туманними терміном «передача в управління». Як би там не було, журналістам та громадськості обіцяли, що на «Поступ» чекає не закриття, а реорганізація, і у вересні оновлена газета знову побачить світ. У середині жовтня світ побачила газета «Post-Поступ». Схоже, Ігор Починок таки передумав (а може, і взагалі не збирався) купувати «Поступ» в Андрія Садового, зареєстрував «Post-Поступ» як абсолютно нове видання, що належить видавничій групі «Експрес». І тепер може випускати нову газету, не маючи жодних зобов'язань перед «Поступом», основним акціонером якого є ГО «Інститут розвитку міста», і, відповідно, його экс-директором Андрієм Садовим. «Post-Поступ» виходить один раз на тиждень, а за своїм наповненням претендує на статус регіонального «Дзеркала тижня». Головним редактором «Post-Поступу» погодився стати київський журналіст Володимир Павлів (колишній заввідділом культури легендарного «Post-Поступу» Олександра Кривенка), а його заступником — незмінний обсерватор «Поступу» — Юрій Винничук.

«Аргумент-газета» («Аргумент-газета» виходить з 2001 р., «Аргумент-влада» — з 2005 р.)

Приблизно місяць тому припинили своє існування ще дві львівські газети — «Аргумент-газета» та «Аргумент-влада», які пов'язують з головою Республіканської партії України, міністром палива та енергетики Юрієм Бойком. На прес-конференції у Києві шеф-редактор двох газет Тарас Смакула пояснив фінансову кризу у виданні цюкуванням газет з боку почесного консула Німеччини у Львові Мирослави Дякович. За інформацією працівників «Аргументів», сума позову пані Дякович до газет становить аж 12 тис. грн. Насправді гроші не настільки великі, щоб газети перестали виходити. Екс-працівники «Газет» джерелом усіх своїх негараздів називають «київського куратора» проекту, речника міністра палива та енергетики України Костянтина Бородіна, через якого нібито і відбувається фінансування «Аргументів».

«Молода Галичина» (1989–2006 рр.)

Мабуть, вже ніколи не вийде в світ «Молода Галичина». Одна із найстаріших львівських газет, що виходила ще у радянські часи під назвою «Ленінська молодь» і яка була одним із лідерів львівської журналістики на зламі 80–90-х років минулого століття. Газета так і не змогла адаптуватися до нових часів і, врешті, витримати випробування виборами 2004 р., а потім 2006 р. Перед президентськими виборами 2004 р. газета стала власністю тепер уже экс-начальника Західної регіональної митниці Тараса Козака. За словами колишніх працівників газети, з того часу не робилося нічого для її покращення. А після «прольоту» Віктора Януковича на виборах 2004 р., а потім Тараса Козака на парламентських виборах 2006 р. газеті залишилися лише бренд, судові позови і численні борги із зарплати та друку. У результаті Тарас Козак запропонував журналістам взяти газету у власність та робити з нею, те, що вони вважають за доцільне. Однак журналістам, очевидно, ця пропозиція видалася малопривабливою, оскільки у такому разі їм би довелося самим оплачувати не лише вихід збиткової газети, але й усі «борги» «Молодої Галичини», накопичені під час революційних змін в Україні та на Львівщині. Газета ж бо, маючи власником «блакитного» (станом на 2004 р.) за політичними переконаннями Тараса Козака, не раз подавала контрверсійні за змістом матеріали про тодішніх львівських «помаранчевих».

«За вільну Україну» (виходить з 1990 р.)

Головний редактор «ЗВУ» Євген Гуцул стверджує, що газета досі не припинила свого існування і виходить раз на місяць. Назвати головного акціонера газети Євген Гуцул теж відмовився, проте у Львові ходять чутки, що газету таки купив регіональний олігарх Петро Димінський. Подейкують, що він придбав її із двох причин: по-перше, через приміщення у самому центрі міста, а по-друге, «ЗВУ» — це ж все-

такий бренд, який перед черговими виборами завжди можна «розкрутити» наново.

«Ратуша» (виходить з 1990 р.)

Газета «Ратуша» завжди була комунальною, тобто фінансувалася з міського бюджету. Міська рада, видавалося, — інвестор не найгірший: гроші на газету виділялися невеликі, проте стабільно. Бюджет газети затверджувався раз на рік, а у разі потреби гроші перераховувалися при внесенні змін до бюджетів. Проте теперішній міський голова Андрій Садовий вирішив закрити газету, мотивуючи це тим, що місто мусить економити кошти. Навесні цього року, коли питання «Ратуші» було винесене на засідання сесії Львівської міської ради, депутати пішли проти волі свого голови і відстояли як газету, так і її головного редактора Миколу Савельєва. Проте сьогодні пан Савельєв налаштований песимістично, вважаючи, що газета може припинити своє існування уже в листопаді цього року.

«Львівська газета» (виходить з 2002 р.)

Газетою час від часу ширилися перманентні чутки то про закриття, то про перепродаж. Наразі чутки не справдилися, але їхнім наслідком стало те, що частина провідних журналістів таки залишила газету. Кажуть, що від останньої пропозиції продажу газети її власника застерегло регіональне керівництво НСНУ, якому не дуже хотілося втрачати «свій орган» (Роман Шлапак — член «Нашої України», депутат міської ради). Замість Андрія Білоуса генеральним директором газети став Юрій Булик, який розпочав «оптимізацію» роботи газети зі штрафів та невиплат «преміальних» журналістам.

Такий масовий обвал медіаринку у Львові відбувається вперше за 15 років незалежності. Зазвичай перед виборами відкривалося кілька нових проєктів, значна частина яких продовжувала працювати і надалі. Сьогодні ж фактично припинила своє існування половина львівських загальнополітичних видань. Найанекдотичнішою виглядає ситуація з газетою «Республіка», яка, проіснувавши три місяці у пілотному режимі, закрилася, так і не побачивши світу.

На думку экс-редактора «Львівської газети» Андрія Павлишина, причин сьогоднішньої кризи в львівському сегменті медіаринку є кілька. По-перше, виснаження навчальної бази: львівські газети вже не можуть бути навчальною базою для журналістів, які потім їдуть працювати до Києва. По-друге, перенесення бізнесу частини підприємців зі Львова до Києва, в результаті чого медіапроєкти у Львові просто нема кому фінансувати. І по-третє, зневіра читачів, які частково переносять на журналістів провину за те, що відбувається в українській політиці, і воліють дивитися розважальні шоу на телебаченні, ніж купувати та читати газети.

Газета	Місцезнаходження редакції	Інтернет-сайт, e-mail	Редактор	Тираж	Засновник	Періодичність
«Львівська газета»	79058, м. Львів, вул. Замарстинівська, 53, тел./факс: 294 95 45	http://www.gazeta.lviv.ua/ lysty@lviv.ua	Ігор Гулик,	Тижневий наклад — 281 900 прим.	—	5 разів на тиждень, крім суботи та неділі.
«Високий замок»	79026, м. Львів, вул. Володимира Великого, 2	http://www.wz.lviv.ua/ info@wz.lviv.ua	Наталія Балюк	Загальнотижневий тираж — 565 000 прим.	—	4 рази на тиждень: понеділок, вівторок, середа, п'ятниця, субота.
«Експрес»	79026, м. Львів, вул. Володимира Великого, 5а	http://www.expres.ua/ lysty@expres.ua	Стратегічний редактор — Ігор Починок	Загальнотижневий тираж газети «Експрес» — понад 1 000 000 прим.	—	4 рази на тиждень: вівторок, четвер, п'ятниця, субота.
«Суботня пошта»	79601, м. Львів, пр. Шевченка, 23 (III п.) Тел./факс: (0322) 97 10 27, 97 15 24, 97 09 04	lvivpost@lviv.farlep.net	Рустам Расулович Курбанов	Наклад разового номера / загальнотижневий: 25 000 прим.	ТзОВ «Професійна ліга»	Щотижневик (виходить у четвер)

Таблиця 4.
Газети Львова.

Україна: рік після виборів

«Ратуша»	79008, м. Львів, вул. Винниченка, 8 Тел./факс: (0322) 76 76 95	http://portal.lviv.ua/ratusha@ipm.lviv.ua	Микола Савельєв	Наклад разового номера / загально-тижневий: 38 000 прим.	КП «Редакція газети ЛМР «Ратуша»»	Щотижневик
«Газета 24»	03151, м. Київ, вул. Ушинського 40-б тел.: (044) 390 54 40 факс: (044) 390-54-45	http://gazeta.24.ua/sales@mediadim.com.ua	Віктор Павлик	Загальнотижневий тираж — 77 000 прим.	Компанія «Медіа Дім»	Щоденна
«Post-по-ступ»	м. Львів-79026, вул. Володимира Великого, 5а.	http://www.postpostup.ua/	Володимир Павлів, Юрій Винничук	Тираж — 90 100 прим.		Щотижневик

Таблиця 4. (продовження)
Газети Львова.

Частота, на якій транслюється	Назва, адреса сайту	Короткий опис
88,6 МГц	Радіо «Ера FM» http://www.radioera.com.ua/	Львівський ретранслятор столичної недержавної сателітарної радіомережі. Інформаційно-розмовна станція. Формат: News/Talk. В ефірі — новини, аналітичні та тематичні програми, трюхи музики. Станція транслює інформаційні програми Української служби ВВС.
89,7 МГц	«ЕкоРадіо»	Львівська недержавна радіостанція. Окрім музичних блоків — розмовні, пізнавальні та розважальні програми, концерти вітань, інформаційні випуски кожні півгодини: на початку години — українські та міжнародні новини, на 30-й хвилині — місцеві новини, також спортивні, музичні та екологічні новини. Ретранслює інформаційні програми Української служби радіо «Deutsche Welle» та Української служби радіо «Свобода». Транслює програми «Радіо Воскресіння». Також на «ЕкоРадіо» виходять програми екологічно-пізнавального спрямування.
91,1 МГц	«РадіоМАН» http://www.radioman.ua/	Львівська регіональна радіостанція, перебуває в трійці найкращих FM-станцій регіону. Формат: «Hot AC». Музика — 60 % зарубіжна (в т.ч. польська), 40 % — українська. Спеціальні випуски новин: «Факти», «Факти. Економіка», «Факти. Культура», «Факти. Спорт», «Авто. Факти». Інформаційні випуски: «РадіоМан запитує...», «Гаряче інтерв'ю», «Без цензури». Розважальні: «Fashion-Манія», «Агент 911 телефонує». Аудиторія слухачів: люди у віці 25–39 років.
91,5 МГц	«Love Radio» http://www.loveradio.com.ua/	Львівський ретранслятор столичної недержавної сателітарної радіомережі. Музично-інформаційна радіостанція. Транслює програми з Києва. Окрім музичних блоків, в ефірі політичні та неполітичні новини, ранкове шоу, вітальні програми, гороскопи, прогнози погоди.
100,8 МГц	Радіо «Львівська хвиля» http://www.lwr.com.ua/	Львівська недержавна інформаційно-музична радіостанція. Окрім музичних блоків, в ефірі станції лунають новини, авторські програми. Радіо співпрацює з Українською службою ВВС World Service з 1993 р. та з MTV-News з 1995 р. Віком від 18 років (такого населення у Львові — 614 500) — слухачів радіо «Львівська Хвиля» є 233 500 осіб. Віком від 18 років (такого населення у Львівській області — 2 033 500) — слухачів радіо «Львівська Хвиля» є 428 600 осіб. Аудиторія радіо «Львівська Хвиля» у даний час — це чоловіки (60 %), що працюють, віком 25–34 років (60 %), з вищою чи незакінченою вищою освітою (43 %), працюючі — 70 %.
101,3 МГц	«GALA Радіо» http://www.galaradio.com/	Львівський ретранслятор столичної недержавної сателітарної радіомережі. Музично-інформаційна станція. Транслює програми з Києва, додаючи до них власні блоки (10.15–14.00 та 17.00–20.00) та рекламу. Окрім музики, в ефірі новини, хіт-паради, розважальні програми тощо.
101,7 МГц	Національна мережа «ХІТ FM Україна» http://www.hitfm.ua/	Львівський ретранслятор однойменної столичної сателітарної недержавної мережі (використовує паралельний позивний в місті «ХІТ FM Захід»). Музично-інформаційна станція. Окрім музичних блоків, в ефірі політичні та музичні новини, розважальні програми, хіт-паради. Транслює програми з Києва, додаючи до них місцеві рекламні блоки.

Таблиця 5.
Радіостанції Львова.

Львівська область

102,5 МГц	«Радіо 5» http://www.radio5.fm/	Львівський ретранслятор столичної недержавної сателітарної радіомережі. Музично-інформаційна станція. Транслює програму з Києва, додаючи до неї місцеві інформаційно-рекламні блоки та вітальні програми. Окрім музичних блоків, в ефірі лунають інформаційні блоки, ранкове шоу, вітальні програми та прогнози погоди.
103,9 МГц	Радіо «Петро FM»	Львівський ретранслятор столичної недержавної сателітарної радіомережі. Музично-інформаційна станція. Транслює програму з Києва. Працює у тестовому режимі — музичний нон-стоп.
104,3 МГц	Радіо «MFM Station» http://www.mfm.ua/	Львівська недержавна музично-інформаційна радіостанція. Ретранслює програми однойменної донецької радіостанції, додаючи до них місцеві програми (будні: 12.00–18.00, вихідні: 14.00–15.00) та рекламні блоки. Окрім музичних блоків, станція подає новини, інформаційні рубрики, хіт-паради, вітальні програми тощо. У львівському ефірі — з кінця грудня 2003 р. (з жовтня по грудень 2003 р. станція працювала у технічному режимі).
104,7 МГц	«Радіо Люкс FM» http://www.radiolux.com/	Львівська недержавна музично-інформаційна радіостанція. Окрім музичних блоків, в ефірі новини, розважальні та дискусійні програми.
105,4 МГц	«Авторадіо-Україна» http://www.avtoradio.ua/	Львівський ретранслятор столичної недержавної сателітарної радіомережі. Транслює програми з Києва, додаючи до них місцеві блоки (реклама та вітальна програма з 13.00 до 14.00). Окрім музичних блоків, в ефірі лунають новини, чарти, вітальні та розважальні програми, проект «Дискотека 80-х».
106,0 МГц	«Наше Радіо» http://www.nasheradio.ua/	Львівський ретранслятор столичної недержавної сателітарної радіомережі. Окрім музичних блоків, в ефірі новини (цілодобово на початку кожної години), ранкове шоу, хіт-паради, вітальні та розважальні програми. Станція співпрацює з Українською службою радіо «Свобода». Транслює програми з Києва, які розбавляються місцевими інформаційно-рекламними блоками.
106,7 МГц	Радіо «Незалежність» http://www.radio-n.com/	Львівська недержавна музично-інформаційна радіостанція. Співпрацює з Польським радіо та Українською службою радіо «Голос Америки».
107,2 МГц	Всеукраїнська радіомережа «Мелодія» http://www.melodiya.ua/	Львівський ретранслятор столичної недержавної сателітарної радіомережі. Окрім музики, в ефірі лунають новини, вітальні програми та різноманітні інформаційно-розважальні рубрики.

Таблиця 5. (продовження)
Радіостанції Львова.

ВПЛИВОВІСТЬ ТИХ ЧИ ІНШИХ ЗМІ, ЇХНІ ТИРАЖІ ТА АУДИТОРІЯ

Окрім обласної державної телерадіокомпанії, у Львові працюють чотири місцевих FM-станцій («Люкс», «Львівська хвиля», «Незалежність», «Авто-FM») та загальноукраїнських («Наше радіо», «Хіт-FM», «Мелодія»). «Люкс», «Незалежність» та «РадіоМан» ведуть свої програми виключно українською мовою і навіть не передають російськомовних пісень, а

«РадіоМан» — спільний проект українських та польських медіа. Решта ж радіостанцій є двомовними в плані ведення програм і багатомовними в пісенному плані (крім «Нашого радіо» та «Радіо «Мелодія»», котрі транслюють переважно російськомовну естраду).

«Радіо «Люкс»» і «Львівська хвиля» пов'язують з теперішнім мером міста Андрієм Садовим.

№ з/п	Назва ТРК	Канал мовлення
1.	ТРК «Разом», м. Львів	Кабельна мережа ТРК «Маска», ТРК «Телебойман»
2.	РА «Міст-Медіа», м. Львів	49 ТВК «5 канал», 32 ТВК «СТБ»
3.	Телеканал «Галка», м. Львів	12 ТВК «ЛОДТРК»
4.	ТзОВ «Студія звукозапису «Люксен»»	Мережеві радіостанції
5.	ТзОВ «Професійний клуб мас-медіа», м. Львів	12 ТВК «ЛОДТРК»
6.	ТРК «Інтер-Захід» м. Львів	6 ТВК «Інтер»
7.	ТК «Хвилі Стрия», м. Стрий	21 ТВК «Новий канал»
8.	КП «Телестудія «Радехів»», м. Радехів	34 ТВК «Новий канал».
9.	ТРК «ЕС-ТІ-ВІ», м. Львів	44 ТВК (НТН), 12 ТВК (ЛОДТРК)

Таблиця 6.
Телерадіокомпанії Львова.

Україна: рік після виборів

Телеканали

Окрім основних загальнодержавних телевізійних каналів, що транслюють свої регіональні програми, на території Львівщини діють такі обласні та місцеві телеканали:

- 12 канал
- ТК «Львів ТБ»
- ТРК «Люкс»
- ТРК «НТА»
- ТРО «Телефакт» (Самбір)
- АТМ «Володимир» (Володимир)
- ТРК «Хвилі Стрия» (Стрий)

На Львівщині функціонує 9 телерадіокомпаній (студій-виробників), які розміщують свою продукцію на каналах мовлення, але не володіють ліцензіями Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення.

Інтернет-ресурси

На обласному рівні найбільш популярними інформаційними Інтернет-ресурсами є Львівський портал та сайт інформаційної агенції «Західна інформаційна корпорація». Вона користується попитом в медіа-просторі Львівщини, оскільки оперативно подає велику кількість новинної інформації, насамперед анонсів заходів. Саме ЗІКом часто послуговуються львівські журналісти, плануючи роботу.

Інформаційні Інтернет-ресурси	Адреса
Львівський портал	www.portal.lviv.ua
Західна інформаційна корпорація	www.zik.com.ua

ТИСК НА ЗМІ

На думку членів Комітету ВРУ з питань свободи слова та інформації, проблема свободи слова на

Львівщині порівняно з іншими регіонами є менш відчутною. Цілеспрямованої політики щодо обмеження свободи слова на Львівщині не спостерігається, проте час від часу виникають резонансні й неочікувані події в цій сфері. Як, наприклад, конфлікт довкола закриття комунальної газети «Ратуша» або намагання депутатів обласної ради обмежити доступ журналістів на сесійні засідання (серед головних питань пленарних засідань Львівської обласної ради на IV квартал 2006 р. було внесено питання «Про впровадження діяльності мас-медіа в сесійній залі», що не мало практичних наслідків для журналістів, проте викликало значний суспільний резонанс, особливо в середовищі ЗМІ).

Найбільш гучною в інформаційному просторі темою, що стосується діяльності ЗМІ на Львівщині, став конфлікт між головним редактором комунальної газети «Ратуші» Миколою Савельєвим та міським головою Львова Андрієм Садовим. Микола Савельєв під час виборчої кампанії виступав проти останнього як кандидата на посаду мера обласного центру. Позиція мерії полягає в тому, що газету необхідно переформатувати в офіційний вісник міськради. Фактично це означатиме позбавлення «Ратуші» ознак ЗМІ як такого. Деякі експерти вважають, що мер іде на такий крок свідомо, оскільки є впливовим бізнесменом і власником кількох ЗМІ, а отже, не має потреби в «Ратуші» як в окремому виданні. У березні 2007 р. постійна комісія депутатської діяльності та законності за дорученням сесії Львівської міської ради розглянула питання фінансування комунальної газети «Ратуша». Відтак комісія рекомендувала головному редактору газети «Ратуша» Миколі Савельєву терміново вжити заходів щодо усунення порушень, виявлених за результатами аудиторської перевірки діяльності газети, а фінансовому управлінню розпочати фінансування газети з 27 березня у такому обсязі, який затверджено на сесії міської ради, тобто 200 тис. грн на перші півріччя 2007 р. Проте можна констатувати нерозв'язаність цієї проблеми, а отже, політична дискусія навколо газети ще буде тривати.

ВИСНОВКИ

Загалом інформаційний простір Львівщини можна охарактеризувати як плюралістичний, проте мінливий і нестабільний. Це пов'язано із значним рівнем залежності ЗМІ від політичних та бізнесових середовищ та окремих осіб, які використовують власні ЗМІ в контексті політичних потреб чи комерційних інтересів. Відбувається жорстка конкуренція за прихильність аудиторії, що з одного боку закінчується трагічно для окремих ЗМІ, а з іншого — сприяє зростанню якості журналістського продукту та рівня впливовості ефективніших засобів масової інформації. Дуже часто об'єктом тиску стають журналісти, професійна позиція яких суперечить інтересам засновників, власників чи наближених до них середовищ. Хронічною проблемою загалу місцевих ЗМІ, за незначними винятками, є низька якість інформаційного продукту чи банальна

нефаховість журналістів. Тому в регіоні і надалі залишається нереалізованим суспільний попит на високоякісний інформаційно-аналітичний продукт. Хоча за останній рік конкуренція на цьому полі посилилася (з'явилися нові гравці, закріпили свої позиції існуючі в цьому спектрі ЗМІ), але динамічного прориву поки що не спостерігаються. Найбільш впливовими залишаються друковані ЗМІ, які мають широкую аудиторію, характеризуються тематичним різноманіттям, є зручними та доступними в користуванні. Поступово зростає рівень та популярність місцевого телебачення, проте воно й надалі залишається провінційним і в багатьох випадках більш кон'юнктурним, ніж друковані ЗМІ. Іntenсивно розширюється аудиторія інформаційних Інтернет-порталів.

ОСНОВНІ БІЗНЕС-СТРУКТУРИ ОБЛАСТІ

Львівську область на початку нового тисячоліття слід визначати не як аграрний, а як промислово-аграрний регіон. Головними економічними центрами області сьогодні (крім Львова) є: Дрогобич, Стрий, Борислав, Новий Розділ, Червоноград, Сокаль. Найважливіші галузі промисловості — машинобудування, лісова й деревообробна, хімічна, легка і харчова промисловість, індустрія будівельних матеріалів. Галузями спеціалізації сільського господарства є вирощування зернових культур, картоплі, цукрових буряків, овочів, льону. Розвинуте м'ясо-молочне скотарство, свинарство і птахівництво. Львівська область має одну з найбільш розвинутих у державі транспортних мереж (найважливіші залізничні, автомобільні, трубопровідні й електричні магістралі, що з'єднують Україну з країнами Європи). Для економіки області характерна складна галузева і територіальна структура. У структурі промислового виробництва Львівщини перше місце посідає харчова галузь (25,2%), друге — машинобудівна (11,9%), третє — виробництво та розподілення електроенергії, газу і води (11%), далі нафтопереробка (9,8%), целюлозно-паперова, поліграфічна промисловість та видавнична справа (8,2%).

У 2006 р. у м. Львові введено в дію 150 нових торговельних підприємств загальною площею близько 90 тис. м², в яких створено понад 2 тис. робочих місць. Найбільші з них:

- **гіпермаркет будівельних матеріалів «Епіцентр К»** (торгова площа — 21 тис. м², асортимент — 100 тис. найменувань матеріалів для будівництва та ремонту), створено 470 нових робочих місць;
- **торговельний центр мережі будівельних матеріалів «Нова лінія»** (торгова площа — 7 тис. м²), створено 290 нових робочих місць;
- **супермаркет «Арсен» ТзОВ ТК «Інтермаркет»** (торгова площа — 6 тис. м²), створено 200 нових робочих місць;
- **торговельний центр «Скриня»** (торгова площа — 6,1 тис. м²), створено 350 нових робочих місць;
- **гіпермаркет «Рукавичка» ТВК «Львівхолд»** (торгова площа — 3,6 тис. м²), створено 150 робочих місць.

Паливна та енергетична галузь

Паливна промисловість регіону забезпечена власними покладами нафти, природного газу, вугілля та торфу. У паливній промисловості України Львівська область посідає 3-тє місце після Луганської та Донецької областей. Основними підприєм-

ствами галузі є ВАТ «Нафтопереробний комплекс «Галичина»», ДП «Львівтрансгаз», ВАТ «Галол» та вугледобувні шахти Червоноградського району.

Машинобудування

Машинобудування у Львівській області традиційно було однією з основних галузей промисловості. Тут вироблялося до 97% усіх українських автобусів, 100% автотранспортувачів та мопедів, 65% найбільш кранів, 100% підвісних конвеєрів.

Основними підприємствами галузі є: ВАТ «Львівський автобусний завод», ВАТ «Львівський завод Автонавантажувач», АТ «Концерн-Електрон», ДП «Львівприлад», ЗАТ «Конвеєр», ВО «Полярон», ВАТ «Іскра» та ін.

Деревообробна та целюлозно-паперова промисловість

Деревообробна та целюлозно-паперова промисловість регіону базуються на власній сировинній базі. Заготівля деревини в області становить біля 300 тис. м³ на рік. Основними центрами деревообробки є Львів, Самбір, Дрогобич, Стрий та Яворів. Основні підприємства: ВАТ «Жидачівський целюлозно-паперовий комбінат», АТ «Явір», ВАТ «Меблевий комбінат «Стрий»».

Легка промисловість

Швейні підприємства галузі зосереджені практично в кожному місті. Взуття виготовляється переважно у Львові, Трускавці та Стрию. Виробництво трикотажних та панчішно-шкарпеткових виробів зосереджене у Львові, Новояворівську та Червонограді.

Харчопереробна промисловість

Харчопереробна промисловість є на сьогодні основною галуззю промисловості області. Її основу становлять 5 цукрових заводів, 22 молокопереробних заводів, 14 підприємств із переробки овочів та фруктів, 11 спиртзаводів, 20 хлібзаводів, 5 пивзаводів та інші підприємства. Переважна частина продукції галузі виробляється підприємствами недержавної форми власності. Основними підприємствами галузі є ЗАТ «Львівська кондитерська фабрика «Світоч»», ВАТ «Галичина», СП «Галка», ВАТ «Львівська пивоварня».

УЧАСТЬ ІНОЗЕМНОГО КАПІТАЛУ

У партнерстві місцевої влади та приватного сектору зроблені конкретні кроки до поліпшення інвестиційного середовища Львівської області та зростання обсягу надходжень прямих іноземних інвестицій в її економіку. Львівською облдержадміністрацією спільно з місцевими органами влади, громадськими

організаціями, науковими та освітніми установами розроблено Програму сприяння залученню інвестицій «Назустріч інвесторам», що дає нові можливості комплексної роботи з інвесторами на усіх стадіях відпрацювання та реалізації інвестиційного проекту. 17 листопада 2005 р. Програма схвалена Колегією обласної державної адміністрації і представлена на розгляд Львівській обласній раді для затвердження. Відповідні програми стимулювання інвестиційної діяльності рекомендовано розробити у районах та містах області. Для залучення потенційних інвесторів створено Інвестиційний портал Львівщини (<http://www.invest.lviv.ua>), працює Центр сприяння залученню іноземних інвестицій та розвитку малого і середнього бізнесу АТ «Кредит Банк (Україна)», видано ряд інформаційних каталогів, які презентують інвестиційні можливості регіону, сформовані бази даних вільних земельних ділянок, незадіяних виробничих площ, об'єктів незавершеного будівництва, які пропонуються потенційним інвесторам для започаткування інвестиційних проектів. Інформація постійно оновлюється на Інвестиційному порталі Львівщини.

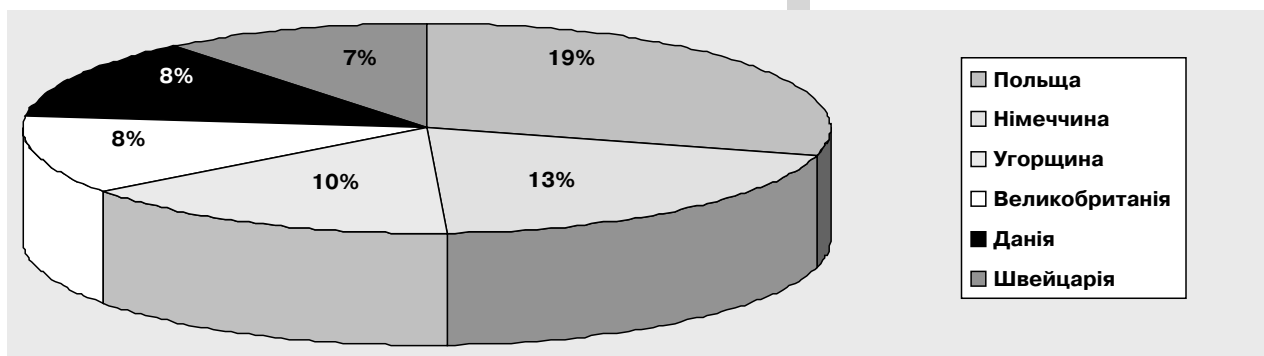
Найбільша за територією країна Європи — Україна — має найдовший спільний кордон з ЄС, одні з найродючіших сільськогосподарських угідь у світі, великий внутрішній ринок, що постійно зростає, а також висококваліфіковану робочу силу з удесятеро нижчими від середньоевропейських

чохлах); ірландської компанії «ІРАЛКО» (створення технопарку з виробництва устаткування до автомобілів); українсько-датського підприємства «Амбіенте Ферніче Україна» (виготовлення м'яких меблів); датської компанії «Про Тек Віндуер» (виробництво скла, віконних конструкцій). Як результат, за 2006 р. порівняно з 2005 р. обсяг іноземних інвестицій збільшився у 1,9 рази і становив 91,4 млн дол. США. Річне завдання Програми виконано на 130,6 %. На душу населення припадає 199,5 дол. США. З початку інвестування станом на 1 січня 2006 р. в економіку області залучено 509,1 млн доларів США.

Сьогодні лідерами інвестиційних процесів в області є спеціальні економічні зони «Яворів» та «Курортполіс Трускавець». У Львові діють Генеральні консульства Польщі, Росії, Чехії, а також Почесні консульства Австрії, Бразилії, Казахстану, Литви, Нідерландів, Німеччини.

До найважливіших інвестиційних партнерів області належать:

- Польща, обсяг інвестицій становить 70,8 млн дол. США (19 % від загального обсягу інвестицій).
- Німеччина — 49,1 млн дол. США (13 % від загального обсягу інвестицій).
- Угорщина — 38,9 млн дол. США (10 % від загального обсягу інвестицій).
- Великобританія — 27,8 млн дол. США (8 % від загального обсягу інвестицій).

Діаграма 1.

Основні інвестиційні партнери Львівської області.

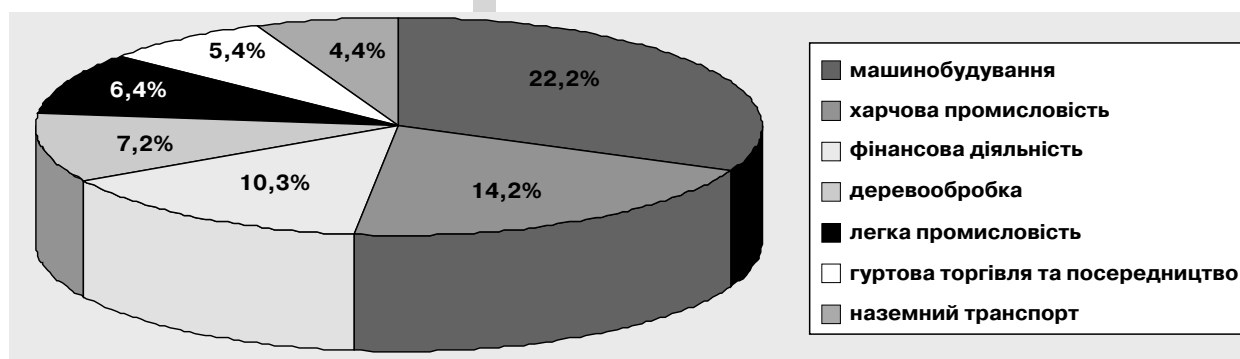
ставками заробітної плати. В області працює понад 1000 суб'єктів підприємницької діяльності з іноземним капіталом. Найбільші інвестиції вкладені інвесторами з Німеччини, Угорщини, Польщі, Франції, Данії, Великобританії. Хочеться відзначити тут «Світоч», «Львівську пивоварню», СП «Галка», «Західно-Український комерційний банк» (нині «Кредит-Банк Україна»). На території нашого регіону успішно працює одне з найбільших підприємств з іноземним капіталом — ТзОВ «Леоні Ваерінг Системс УА ГмБХ» (Німеччина).

У 2006 р. в області здійснювалася реалізація нових інвестиційних проектів, зокрема німецьких компаній «Комбейс» (будівництво заводу для ремонту приладів комунікації) та «BADER» (будівництво заводу для виготовлення автомобільних

- Данія — 33,2 млн дол. США (8 % від загального обсягу інвестицій).
- Швейцарія — 25,4 млн дол. США (7 % від загального обсягу інвестицій).

Найбільші обсяги інвестицій внесено в:

- машинобудування, обсяг інвестицій становить 82,4 млн дол. США, або 22,2 % від загального обсягу інвестицій;
- харчову промисловість — 52,7 млн дол. США (14,2 %);
- фінансову діяльність — 38,2 млн дол. США (10,3 %);
- деревообробну промисловість — 26,7 млн дол. США (7,2 %);
- легку промисловість — 23,7 млн дол. США (6,4 %);

Діаграма 2.
Обсяги іноземних інвестицій у Львівську область.

- оптову торгівлю та посередництво — 20,1 млн дол. США (5,4 %);
- наземний транспорт — 16,3 млн дол. США (4,4 %).

Найбільш активну інвестиційну діяльність в області здійснюють:

- ДП «Кроно — Львів» — деревообробка;
- ДП «Датський текстиль» — пошиття швейних виробів;
- ТзОВ «Леоні Ваерінг Системс УА ГмБХ» — виробництво автомобільних кабельних мереж;
- ТзОВ «Танк Транс» — транспортні перевезення;
- ТзОВ «Яблуневий дар» — виробництво соків;
- ДП «Холгер Крістіансен Продакшн Україна» — відновлення електрообладнання;
- ТзОВ «Рабмер Україна» — комунальне господарство.

РЕГУЛЯТОРНА ПОЛІТИКА І РОЗВИТОК ПРИВАТНОЇ ІНІЦІАТИВИ

Кількість об'єктів ЄДРПОУ у Львівській області станом на 1 січня 2003 р. становила 49 382, з них 28,4 % були у приватній власності, 57,1 % — у колективній, 4,3 % — у державній та 9,8 % — у комунальній (крім того, 0,7 % перебували у власності міжнародних організацій та юридичних осіб інших держав). Стан розвитку малого та середнього бізнесу у Львівській області залежить в основному від чинників, не пов'язаних з місцевою владою. Бізнес у регіоні, як і в Україні в цілому, потерпає від недосконалого податкового законодавства та складності дозвільних процедур для ведення бізнесу. Для полегшення цього процесу у Львові для суб'єктів господарської діяльності було створено єдиний реєстраційний офіс. За кількістю малих і середніх підприємств Львівщина утримує третє місце в Україні після Києва та Донецчини, а за кількістю малих та середніх підприємств на 10 тис. населення — друге. Такі підприємства становлять 4/5 загальної кількості всіх суб'єктів підприємництва, що діють в області. У середньому на 10 тис. осіб населення у Львівській області припадає 53 малі підприємства (по Україні — 48).

У регіоні створена та продовжує розвиватися інфраструктура підтримки бізнесу. Зокрема, в районах та містах обласного значення активно діють 22 регіональні фонди підтримки підприємництва. Загальний обсяг коштів, який заплановано витратити з цих фондів на підтримку підприємницького середовища в регіоні, у 2007 р. становитиме 595 тис. грн (це 174 % порівняно з сумою, виділеною ними у 2006 р.). Найбільш активними у цьому питанні виступають міста Червоноград, Стрий, а також Жовківський, Жидачівський, Дрогобицький, Самбірський райони. Крім того, у 2007 р. в області заплановано функціонування 3 бізнес-інкубаторів, 11 бізнес-центрів та 30 консалтингових фірм, які надаватимуть методологічну та консультативну підтримку суб'єктам господарювання, проводитимуть тематичні семінари і тренінги та здійснюватимуть іншу діяльність.

Предметності та конструктивності діалогу регіональних органів державної влади та бізнесу Львівщини надало проведення низки Форумів підприємців «Влада і бізнес — партнери». Якщо Перший Форум підприємців (27 травня 2005 р.) мав переважно декларативний характер, то на наступних форумах — Другому (16 грудня 2005 р.), Третьому (2 червня 2006 р.) та Четвертому (8 вересня 2006 р.) було піднято та обговорено ряд важливих питань щодо налагодження позитивної взаємодії між фіскальними, дозвільними, контролюючими органами державної влади та суб'єктами господарювання, що здійснюють свою діяльність у Львівській області.

На виконання Закону України від 11 вересня 2003 р. № 1160-IV «Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності», Указу Президента України від 1 червня 2005 року № 901/2005 в області завершено прискорений перегляд нормативно-правових актів. За його результатами скасовано 392 регуляторні акти, які були економічно недоцільними та стримували розвиток бізнесу в регіоні. Ведеться робота щодо послідовного, базового, періодичного відстеження результативності регуляторних актів, складання звітів про відстеження, які згідно з чинним законодавством повинні оприлюднюватися.

Львівська міська влада, намагаючись врегулювати діяльність малого і середнього бізнесу, часто нашоухується на критику підприємців та їх організа-

цій, зокрема Комітету підприємців Львівщини, представництва Держпідприємництва України у Львівській області та ін. Зокрема, міська влада через впровадження місцевих регуляторних актів намагається врегулювати функціонування гральних закладів, час та обмеження щодо роботи ресторанів та закладів громадського харчування, продаж алкоголю, роботу дрібних підприємців-торговців. Натомість часто лунають заяви підприємців про те, що рішення, які продукує Львівська міська рада, можуть свідчити або про нефаховість їхніх розробників, або про наміри ускладнити життя підприємцям у місті.

ВТРУЧАННЯ ВЛАДИ В РОБОТУ БІЗНЕСУ/ПОЛІТИЧНА ЗААНГАЖОВАНІСТЬ БІЗНЕСУ

Влада і бізнес на Львівщині тісно пов'язані, що, зокрема, проявляється при аналізі передвиборних партійних списків, де велику частку становлять бізнесмени. Зокрема, в теперішній структурі міської ради ситуація виглядає так: у блоці «Наша Україна» є 14 бізнесменів або людей, які займаються підприємницькою діяльністю, у БЮТ — 7, ГП «Пора» — 7, ВО «Свобода» — 5, УНБ Костенка і Плюща — 4, ПРП — 2. Отож, бізнес у ЛМР представлений 39 особами, що становить 43 % від кількісного складу і суперечить принципу розділення влади та бізнесу.

Прикладом політиків-бізнесменів є такі депутати Львівської міської ради:

- Білоус Андрій (Пора) — керівник відділу торгової компанії «Інтермаркет»;
- Вардзаль Олександр (БЮТ) — президент корпорації «Прем'єрбуд»;
- Гірняк Володимир (УНБ) — гендиректор юридично-інвестиційної компанії «Правосвіт»;
- Денис Олег (НУ) — директор ТзОВ «Софтсерв»;
- Кадушкевич Володимир (УНБ) — голова правління інвестиційної компанії «Комфорт-інвест»;
- Квурт Володимир (Пора) — генеральний директор ВАТ «Львівська тютюнова фабрика»;
- Мужилівський Михайло (БЮТ) — віце-президент ТзОВ «Будінвест»;
- Плахтій Роман (Свобода) — заступник генерального директора ДП «Львівприлад»;
- Попович Василь (НУ) — голова правління ВАТ «Львів-Інтуртранс»;
- Самагальський Яромир (Свобода) — директор ТзОВ «Торговий дім Троян»;
- Федишин Роман (БЮТ) — директор ТзОВ «Шувар»;
- Шлапак Роман (НУ) — голова спостережної ради торгової компанії «Інтермаркет».

Крім того, у Львові періодично виникають конфлікти пов'язані з тиском окремих бізнесменів чи бізнес-структур на місцеву владу. Часто у таких справах фігурує особа Петра Димінського. Зокрема, в інтерв'ю Інтернет-виданню «Обсерватор» від 2 червня 2006 р. він сказав: «Так, дійсно, протягом чотирьох років я фінансував наші демократичні сили у Львівській області. Справді, список цих людей існує, і якщо наші народні обранці й далі поводити-

муться так, як поводитися зараз, то я обов'язково оприлюдню цей список, щоб люди подивилися, хто там є і скільки коштує для цих людей демократія». Сказане стосувалося депутатів Львівської обласної ради і хоча й було використане з метою політичного шантажу (швидше за все) та не підтверджене аргументами, проте інформація не виглядає аж настільки безневинною. Загалом, зважаючи на специфічність взаємовідносин бізнесу та влади на Львівщині та усвідомлюючи суспільні наслідки цього процесу, якщо він стане відомим, інформація в цьому контексті є суворо дозованою (або зумисне спотвореною), а публічність у відносинах бізнесу та влади є мінімальною.

ПРОБЛЕМИ ВЛАСНОСТІ

Останнім часом рейдерство стало популярним способом перерозподілу власності в Україні. У Львові ж першим помітним прикладом рейдерської атаки можна вважати захоплення ВАТ «Львівобленерго», яке відбувалося 2005 р. Уважні до подій у місті львів'яни не можуть не пам'ятати видовищного шоу з силовим захопленням Львівобленерго. Нині рейдерські атаки є менш видовищними, але це зовсім не свідчить про згортання рейдерської діяльності. Якщо говорити про Львів, то рейдери, які працюють із львівськими підприємствами, цікавляться не стільки самими підприємствами, скільки їхніми активами — землею та нерухомістю. Проте можна ствердити, що попит на послуги рейдерів на Львівщині є меншим, ніж, скажімо, на сході України, через те, що західний регіон є менш промислово розвинутим.

За останній рік найбільш резонансними справами, щодо яких говорили про рейдерство, став конфлікт довкола ВАТ «Агрофірма «Провесін» між дирекцією фірми та Інвестиційним консорціумом «Вихор», де з обох сторін звучали звинувачення в організації рейдерських атак та порушенні законодавства при організації зборів акціонерів, до вирішення конфлікту фігурантами справи були активно залучені медіа та політичні впливи, зокрема О. Мороз, правоохоронні та судові органи. Станом на сьогодні справа розглядається Верховним Судом України.

Ще однією справою був конфлікт довкола приміщення на вул. Смаль-Стоцького, 1. 2 жовтня молодики у формі охоронців, у бронжилетах, касках та захисних щитах захопили колишній корпус № 28 Львівського заводу телеграфної апаратури. Це приміщення 2 роки перед тим було придбано ЗАТ «Сетвік». ВАТ «Львівський науково-дослідного інститут факсимільно-телефонної апаратури» (ЛНДІ «ФТА»), посилаючись на судові рішення і необхідність їхнього виконання, стверджував законність своїх дій. Натомість представники ЗАТ «Сетвік» стверджували, що зазначені судові рішення не стосуються ЗАТ «Сетвік» і фірма там не згадана взагалі. Нез'ясованим залишається не лише те, чому «виконання судового рішення» здійснювала охоронна фірма «Кліко», а й зміст усіх судових перипетій справи.

Як стверджують експерти з корпоративних конфліктів, за останні півтора року Львів увійшов до першої п'ятірки міст України, що зазнали потужних рей-

дерських атак. Симптоматично, але галицька столиця також перебуває на вершині «п'єдесталу» за кількістю резонансних замовних убивств. В обох випадках спільний знаменник — перерозподіл власності. Точніше, нахабне відчуження майна через судові інстанції без жодної компенсації його попередньому власникові. Наведена нижче статистика підтверджує факт, що бути бізнесменом у Львові небезпечно.

Серія замахів на львівських бізнесменів:

1 квітня 2000 р. — на вул. Китайській у Львові вбито власника автосалону «Мітцубісі» Андрія Двораківського.

20 грудня 2000 р. — важко поранено власника ринку «Південний» Петра Писарчука.

22 жовтня 2001 р. — у центрі Львова розстріляли керівника фірм «Світанок» і «Технобуд» Богдана Опірського.

12 жовтня 2002 р. — від отриманих при нападі на нього травм помер керівник фірми «Ореол — Трейдинг» Олег Кравчук.

17 жовтня 2002 р. — на вул. Конотопській у Львові розстріляли директора ТзОВ «Еффа — Львів» Олександра Олехновича.

19 жовтня 2002 р. — на очах дружини розстріляли директора ринку «Південний» Володимира Семеника.

29 листопада 2005 р. — на виїзді з Брюховичів із автомата Калашникова розстріляли голову спостережної ради корпорації «ЕкоЛан» Степана Сенчука.

20 грудня 2005 р. — на вул. Івана Франка невідомий скоїв замах на життя начальника управління транспорту та зв'язку Львівської міської ради Ярослава Вовчака, кинувши у салон його авто легкозаймисту речовину. Через кілька днів він помер від отриманих опіків.

26 жовтня 2006 р. — на вул. Чукаріна у Львові підривають автомобіль власника ринку «Шувар» Романа Федішина.

14 листопада 2006 р. — убито власника ТзОВ «Галімпекс — Скродзеркальний завод» Богдана Дацка.

Жоден із цих злочинів не розкрито.

ВИСНОВКИ

Отже, можна констатувати, що бізнес-клімат на Львівщині є сприятливим для розвитку бізнес-ініціатив та формування конкурентного ринкового середовища, проте він є достатньо мінливим з огляду на нестабільні «правила гри» в цій сфері та високий ступінь втручання влади.

Ширше ця проблема зумовлена політичною заангажованістю бізнесу та високим ступенем нероздільності влади і бізнесу. Попри позитивні показники розвитку середнього бізнесу, дуже часто йому створюють «штучну стелю» у вигляді законних та незаконних

перешкод, гальмуючи в такий спосіб його динамічний розвиток. Натомість великий бізнес дуже часто стає об'єктом гострої конкуренції між різними зацікавленими бізнес-середовищами, що, як правило, проявляється у вигляді рейдерських атак, найтемнішою стороною яких є резонансні вбивства львівських бізнесменів. У цьому контексті нівелюється ефективність багатьох заходів місцевої влади, спрямованих на формування інвестиційної привабливості регіону.

